
PRIRUČNIK
O AUTORSKIM
PRAVIMA,
PRAVEDNIM
NAKNADAMA
ZA RAD
I PRAVIMA RADNIKA
U PODRUČJU
SCENARISTIKE,
DRAMATURGIJE
I PISANJA
IZVEDBENIH
DJELA

**SAVEZ
SCENARISTA I
PISACA
IZVEDBENIH
DJELA**

SADRŽAJ	PRIRUČNIK SPID
UVODNE NAPOMENE	3
1. FILM	7
2. TELEVIZIJA	19
3. RADIO	32
4. IZVEDBENE UMJETNOSTI	39
5. VIDEOIGRE	50
6. OSTALO (EDUKACIJA, STRUČNE SURADNJE, AUDIODESKRIPCIIJA)	58
DODATAK: PRIMJER UGOVORA	64

Ovaj dokument nastao je na inicijativu **Upravnog odbora Saveza scenarista i pisaca izvedbenih djela (SPID)**, a služi kao **preporuka** za sve njegove članove i članice, kao i za sve kulturne radnike i radnice koji obavljaju **poslove dramaturgije i pisanja izvedbenih djela** u području filma, televizije, radija, kazališta, plesne umjetnosti i videoigara. Prije objave dokument je stavljen na **javnu raspravu** s članstvom udruga i drugim zainteresiranim autoricama i autorima.

Svi prijedlozi i upute te naknade i iznosi navedeni u ovom Priručniku dani su isključivo kao **orijentir i naputak** pri zasnivanju ugovornih odnosa te se ni u kojem slučaju **ne mogu smatrati obvezujućima**. Ovim dokumentom SPID prije svega želi **informirati** navedene osobe o njihovim pravima i obvezama, ali se **odriče bilo kakve odgovornosti** koja bi proizlazila iz interpretacije ovog Priručnika te ukazuje na to da su prava i obveze ugovornih strana **definirani relevantnim zakonskim odredbama**.

Smjernice su podijeljene prema kategorijama posebnog područja za koje se obavlja rad, uz nekoliko uvodnih napomena koje se odnose na **definiciju osnovnih pojmova** kojima se utvrđuju prava i obveze naručitelja i izvršiteljice rada. Upotreba ovog dokumenta preporučuje se pri **ugovaranju poslova** u prethodno navedenim područjima kulturnog rada i on služi naručiteljicama i autorima za upoznavanje s njihovim **pravima i obvezama** te kao orijentir u dogovaranju **optimalnih iznosa** naknada za rad.

Izrada Priručnika motivirana je prvenstveno time što je ugovaranje honorara često **netransparentan proces** te ne postoje jasni **kriteriji** određivanja iznosa, a najčešće ni **standardizirani** iznosi prema kojima se moguće orijentirati u dogovaranju honorara. Čak i kad standard postoji, nalazi se u internim, javnosti nedostupnim cjenicima pojedinih institucija i produkcijskih kuća, a za poslove dramaturgije, dramskog pisanja i scenaristike redovito se propisuju puno niži honorari nego što bi bilo primjereno za rad koji se traži. To govori o **velikoj potplaćenosti** rada u području scenaristike, dramskog pisanja i dramaturgije, ali i kulturnog rada općenito.

Kultura u Hrvatskoj izrazito je **podfinancirana**; trenutno se za kulturu iz državnog proračuna izdvaja **manje od 1%**. Brojne kulturne radnice i radnici u svim područjima **nedostatno su honorirani** za svoj rad koji se, zbog uglavnom **projektne logike financiranja**, odvija više mjeseci u nestabilnim uvjetima rada i s neizvjesnim plaćanjem.

Kao strukovna udruga koja okuplja scenariste, dramaturginje i pisce izvedbenih djela, želimo **afirmirati** modele rada kakve smatramo neophodnima za poboljšanje uvjeta u našem području. Zbog tog se predloženi iznosi, a u nekim slučajevima i kategorije rada, najčešće **razlikuju** od trenutne prakse, ponekad u većoj, ponekad u manjoj mjeri, ovisno o kontekstualnim posebnostima pojedinih područja. No, ono što je svim kategorijama zajedničko jest konsenzus o nužnosti promjene trenutnih praksa honoriranja. Internom anketom među članstvom utvrdili smo da u ovom kontekstu prevladavaju **izrazite financijske nejednakosti** i, vrlo često, **nezadovoljavajući uvjeti rada** te se nadamo da će ovaj dokument poslužiti kao mjesto artikulacije zajedničkih problema i nužan korak prema **kolektivnoj borbi za poboljšanje uvjeta** u kojima radimo. Osim potplaćenosti, utvrdili smo i druge nezadovoljavajuće uvjete koje je potrebno mijenjati, poput **neprimjerenog radnog vremena koje se očekuje** od kulturnih radnika i **lošeg ophođenja** prema njima u različitim kontekstima. Nadamo se da ćemo ovime potaknuti da se sva takva kršenja dostojanstvenih uvjeta rada **sankcioniraju**.

Osim toga, suočene s brojnim slučajevima seksualnog uznemiravanja na radnim mjestima u polju kulture — setovima, kazalištima, televizijama, muzejima i nezavisnoj sceni — **još uvijek ne nailazimo na podršku** u vidu usustavljivanja protokola koji bi nas zaštitio i pružio nam priliku da zlostavljače prijavimo bez posljedica ili straha od posljedica. Ipak, Hrvatsko društvo filmskih autora i producenata (DHFA) oformilo je tim stručnjaka (pravna i psihološka pomoć) kojima se zlostavljanje koje se dogodi u radnom okruženju može prijaviti. Na svojim stranicama poručuju da, ukoliko doživite ili svjedočite seksualnom uznemiravanju u radnom okruženju, možete se javiti tajništvu DHFA s punim povjerenjem i diskrecijom kako biste bili preusmjereni na osobe od povjerenja. Sindikalno udruživanje i pravna sindikalna pomoć također može biti podrška u ovakvim slučajevima.

Svi izrazi koji se upotrebljavaju u dokumentu, a imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li upotrijebljeni u muškom ili ženskom rodu, obuhvaćaju **na jednak način i muški i ženski rod**.

UGOVOR

Svaki proces suradnje započinje izravnim dogovorom između naručitelja i autorice izvedbenog djela koji na početku rada mora biti formaliziran autorskim ugovorom. Ugovorom se utvrđuju prava i obveze naručitelja i autorice, propisuje se rok za izvršenje rada i utvrđuje iznos honorara koji pripada autoru, uz navođenje krajnjeg roka isplate.

Na kraju dokumenta prilažemo primjer ugovora s uključenim stavkama koje preporučujemo u ovom dokumentu.

AUTOR

Pojam „autorica” označava fizičku osobu koja je stvorila autorsko djelo iz područja scenaristike, dramaturgije izvedbe (kazalište i ples), dramskog pisma i pisanja za videoigre, a kojoj na osnovi stvorenog djela pripada autorsko pravo. U nastavku dokumenta pojam „autor” bit će naveden s obzirom na konkretnu funkciju koja se obnaša u određenoj kategoriji rada i tipu autorskog doprinosa te će se navesti specifična autorska prava koja se odnose na različite kategorije rada obuhvaćene ovim priručnikom.

AUTORSKO PRAVO

Prema trenutno važećem **Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima***, autorsko pravo sadržava moralna prava autora, imovinska prava autora i druga prava autora. Autorsko pravo vrijedi tijekom života autorice i 70 godina nakon njezine smrti. Autorskim pravom štite se osobne i duhovne veze autora s njegovim autorskim djelom (moralna prava autora) te imovinski interesi autora u pogledu njegova autorskog djela (imovinska prava autora). Za svako korištenje autorskim djelom autoru pripada naknada, osim ako autorskim ugovorom nije drukčije određeno. Naknada se određuje kao cijena korištenja u privatnopravnom odnosu. Autorica ima pravo biti priznata i označena kao autorica djela. Osoba koja se javno koristi autorskim djelom dužna je pri svakom korištenju

* Nakon izglasavanja novog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima, dokument je dopunjen formulacijama koje se odnose na ovdje obuhvaćena područja rada.

naznačiti autora, osim ako autor u pisanom obliku izjavi da ne želi biti naveden ili ako način pojedinog javnog korištenja autorskim djelom onemogućava navođenje autora. Predmetom autorskog prava smatra se autorsko djelo u cjelini, uključujući i nedovršeno autorsko djelo, naslov, te pojedinačni dijelovi autorskog djela.

Osim individualno, **prava se mogu ostvarivati i kolektivno** onda kad ne postoji mogućnost da korisnik djela stupa u kontakt s autorima, odnosno subjektima zaštite srodnih prava pojedinačno i da s njima sklapa pojedinačne autorske ugovore. Tad umjesto autorice ugovor sklapa udruga kojoj je Državni zavod za intelektualno vlasništvo dodijelio licencu za kolektivno ostvarivanje prava. Prema takvom ugovoru udruga daje **autorizaciju** (odobrenje) za korištenje **svim djelima koje zastupa** (cijeli repertoar), raspodjeljuje ubrane naknade među nositeljima prava prema određenim pravilima raspodjele i provodi kontrolu korištenja djelom. Pravo na ostvarivanje bit će detaljnije objašnjeno u kategorijama rada u kojima je ta prava moguće ostvariti (film, televizija, radio).

CREATIVE COMMONS

Osim zaštite autorskih prava pozivanjem na trenutno važeći Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, autorstvo je moguće regulirati i licencom Creative Commons. Njome autorica dopušta da se njezin rad slobodno dijeli pod istim uvjetima, da se slobodno distribuira i upotrebljava te da se njime koristi kao bazom za druga autorska djela. Ako je rad zaštićen licencom Creative Commons, potrebno je istaknuti ime autorice koja je dala djelo na korištenje i dijeliti ga pod istim uvjetima, to jest, ne koristiti se djelom za profit trećih strana.

PRODUCENT

Pojam „producent” odnosi se na fizičku osobu (osobu koja obavlja registriranu ili samostalnu djelatnost) ili pravnu osobu, koja pokreće proces produkcije audiovizualnog odnosno izvedbenog djela i sveobuhvatno nadzire njegovu proizvodnju, u svoje ime prikuplja financijska sredstva, organizira proizvodnju i preuzima odgovornost za ukupno financijsko poslovanje i kvalitetu djela te s autorskom ekipom sudjeluje u stvaranju audiovizualnog odnosno izvedbenog djela i njegovoj promidžbi, distribuciji, plasiranju na festivale i organizaciji gostovanja.

1. FILM

PROCES RADA SCENARISTA, DRAMATURGINJE I SKRIPTDOKTORA

FILM

Scenaristica razvija ideju za scenarij samostalno ili u suradnji s redateljicom i/ili producentom koji mogu biti naručitelji scenarija. Scenariji mogu biti originalni ili adaptacije književnih i drugih predložaka. Scenaristički proces podrazumijeva istraživanje teme, razvoj koncepta i likova, pisanje scenoslijeda, *treatmenta*, raspisivanje dijaloga te eventualne dorade u suradnji s dramaturgom i/ili skriptdoktoricom, odnosno redateljem i/ili producenticom. Proces pisanja, u smislu vremensko-prostornih resursa, može se odvijati samoorganizirano, na scenarističkim radionicama, rezidencijama, a financijska potpora može se ostvariti uz pomoć organizacija poput Hrvatskog audiovizualnog centra koji dvaput godišnje objavljuje natječaj za razvoj scenarija, na rezidencijama, ili uz potporu producenta koji je angažirao scenaristicu za rad.

Skriptdoktor je u pravilu pisac ili scenarist koji u kasnijim fazama scenarističkog procesa daje mišljenje, savjete i upute o tome kako doraditi scenarij: daje prijedloge o izmjenama u dijalozima/monolozima, radnji i strukturi scenarija, piše recenzije. Skriptdoktorica je najčešće angažirana u okviru različitih programa za razvoj scenarija i radionica u kojima scenarist sudjeluje sa svojim projektom ili pak kao vanjska savjetnica koju angažira producentica radi unaprjeđenja kvalitete scenarija.

Dramaturginja na filmu može biti uključena od početka scenarističkog procesa ili se priključiti u kasnijim fazama stvaranja filma. Dramaturginja isto tako može biti prisutna na snimanju filma i/ili u fazi montaže i postprodukcije. Opseg rada dramaturginje na filmu može biti širok i oslanja se na kompetencije dramaturginje poput istraživačkih, teorijskih, konceptualnih, filmoloških i drugih specifičnih vještina koje posjeduje.

Scenaristice, dramaturzi i skriptdoktorice u **igranom filmu** stvaraju i pišu scenoslijede, scenarije, sinopsise, *logline*, *treatmente* te ostale popratne materijale koji mogu služiti redatelju pri stvaranju priče, a koji ne ulaze nužno u završni proizvod. Konzultiraju se s redateljicama i producentima te traže dramaturška rješenja za pojedine scene ili dijelove priče. Rade na pisanju i „čišćenju” dijaloga i monologa, preslaguju strukturu djela, rade na povezivanju

elemenata koji postoje u scenariju te sugeriraju tretman pojedinih filmskih likova i vizualnih materijala.

Scenaristice, dramaturzi i skriptdoktorice u **dokumentarnom filmu** stvaraju i pišu scenoslijede, scenarije, sinopsise, *logline*, *treatmente* te ostale popratne materijale koji mogu služiti redatelju pri stvaranju priče, a koji ne ulaze nužno u završni proizvod. Rade na istraživanju teme, pisanju monologa ili dijaloga, te konzultiraju znanstvenu i teorijsku literaturu da bi upotpunili i šire kontekstualizirali pojedinu temu koja je u fokusu dokumentarnog filmskog djela. Rade na strukturiranju djela te raspisuju situacije koje se nisu dogodile, ali se pretpostavlja da bi se mogle dogoditi, a koje uključuju protagoniste filmskog djela. Svojim radom sudjeluju i u procesu montaže da bi pomogli u povezivanju postojećih, već snimljenih elemenata filmske priče ili sugerirali što nedostaje.

Eksperimentalni film (često) je hibridna filmska forma koja podrazumijeva različite metodologije rada, kakve se uobičajeno koriste i u igranom i u dokumentarnom rodu, a često uključuje i rad s filmskom trakom. Scenaristice, dramaturzi i skriptdoktorice u radu u području eksperimentalnog filma stvaraju i pišu scenoslijede, scenarije, sinopsise, *logline*, *treatmente* te ostale popratne materijale koji mogu služiti redatelju pri stvaranju priče, a koji ne ulaze nužno u završni proizvod. Služe se svojim filmološkim i teorijskim znanjem da bi uspostavljali veze među medijima, metodologijama rada i referirali se na pojedina filmska djela ili razdoblja na tragu kojih se stvara novi audiovizualni proizvod. Raspisuju tekstove (dijaloge i monologe koji se ugrađuju u narativ), adaptiraju druge literarne forme, režu i montiraju tekstualne dijelove, te se konzultiraju s redateljem i producenticom dok rade na strukturiranju filmske priče, povezivanju filmskih elemenata u procesu montaže ili načina nizanja vizualnih filmskih materijala.

Scenaristice, dramaturzi i skriptdoktorice u **animiranom filmu** stvaraju i pišu scenoslijede, scenarije, sinopsise, *logline*, *treatmente* te ostale popratne materijale koji mogu služiti redatelju pri stvaranju priče, a koji ne ulaze nužno u završni proizvod. Konzultiraju se s redateljicama i producentima kad je scenarij već gotov te traže dramaturška rješenja za pojedine scene i/ili dijelove priče. Rade na pisanju i „čišćenju” dijaloga i monologa, preslaguju strukturu djela, rade na boljem povezivanju elemenata koji postoje u scenariju te sugeriraju tretman pojedinih filmskih likova i vizualnih materijala.

UVJETI SURADNJE SA SCENARISTOM, DRAMATURGINJOM I SKRIPTDOKTOROM

FILM

Dogovor o angažiranju scenarista, dramaturga i skriptonikarice treba **popratiti pismenim dokazom** (autorskim ugovorom) te jasno utvrditi uvjete suradnje.

Scenarist, dramaturg i skriptonikarica se za rad angažiraju izravnim pozivom, pozivnim natječajem ili javnim natječajem.

AUTORSKO PRAVO

Prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima audiovizualno djelo su kinematografski, televizijski, dokumentarni, crtani, reklamni ili drugi filmovi te druga audiovizualna djela izražena slikama koje u slijedu daju dojam pokreta, sa zvukom ili bez njega, bez obzira na vrstu podloge na koju su fiksirana. Prema novom Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, glavnim **koautorom audiovizualnog djela** smatra se glavni redatelj, a **ostalim koautorima** smatraju se autorica scenarija, glavna snimateljica, glavni montažer slike i zvuka i skladatelj glazbe posebno skladane za korištenje u tom djelu, a kad je riječ o animiranom djelu i glavni animator. Ugovorom o audiovizualnoj produkciji uređuju se odnosi između producentice i koautora audiovizualnog djela i autora doprinosa te međusobni odnosi autora djela.

Ako je ugovorom prepušteno iznajmljivanje producentu (imovinsko pravo), autorica zadržava pravo na **primjerenu naknadu** za iznajmljivanje audiovizualnog djela. Filmski producent dužan je najmanje jednom godišnje dostaviti koautorima **izvješće o prihodu** ostvarenom različitim načinima korištenja tim djelom.

Ako scenarist kao koautor odbije nastavak suradnje na stvaranju audiovizualnog djela ili zbog više sile ne može nastaviti suradnju, ne može se protiviti tome da se doprinos koji je već dao upotrijebi za dovršenje tog djela, ali ima autorska prava na već dani doprinos audiovizualnom djelu.

Ako filmski producent ne završi djelo u roku od pet godina od potpisivanja ugovora o audiovizualnoj produkciji djela ili ako završeno djelo ne distribuirati u roku od dvije godine od njegova završetka, koautori mogu zahtijevati raskid ugovora ako nije dogovoren drugi rok. Ako audiovizualno djelo nije završeno ili distribuirano u zakonskom roku, koautori djela, uključujući scenaristicu, zadržavaju pravo na **isplatu naknade**.

PRAVO NA NAKNADU ZA EMITIRANJE I REEMITIRANJE

Za svako **reemitirano** audiovizualno djelo nakladnici uplaćuju određeni postotak HDS ZAMP-u. Nakladnici su **televizije** (nacionalne, regionalne, lokalne), *streaming* servisi, **telekomi**, internetski **portali**, **kinoprikazivači**.

Za AV struku, temeljem licence dobivene od Zavoda za intelektualno vlasništvo, prikupljeni novac raspoređuje Društvo hrvatskih filmskih autora i producenata i to je jedina udruga koja raspodjeljuje prihode za **sve autore u AV sektoru, uključujući scenaristice filmskih djela**. Za ostvarivanje prava na isplatu naknade potrebno je dati punomoć DHFA-u.

PLAĆANJE

Honorar se isplaćuje u **međufazama** (pogotovo kad je riječ o dugometražnim filmovima čija se proizvodnja nekad proteže na više godina) **ili po završetku posla**, prema dogovoru s producentom. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje producenta na pravodobnu isplatu, a primjereni rok ne bi trebao biti duži od dva tjedna od dogovorenog datuma isporuke završenog scenarističkog rada, odnosno posla skriptdoktoriranja ili dramaturgije, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana.

PRAVA I OBVEZE ŠCENARISTICE, DRAMATURGA I ŠKRIPTDOKTORICE

Scenaristica ima pravo **potpisivati** svoje djelo i na druge se načine **identificirati kao autorica**. Autorsko pravo scenarista potrebno je **zaštititi ugovorom** te odgovarajuće **akreditirati** u dogovoru s autorom. Scenarist, dramaturginja i skriptdoktor imaju pravo biti potpisani na najavnoj i odjavnoj špici filmskog djela, na svim najavama i promidžbenim te drugim materijalima koji ističu imena autorskog tima i vezani su za ugovorom utvrđen projekt.

Scenaristica **ne smije prenositi** autorsko pravo na treću osobu.

Scenarist, dramaturginja i skriptdoktor obvezuju se **pridržavati rokova** isporuke kako je utvrđeno ugovorom.

Scenaristica, dramaturginja i skriptdoktor moraju posao obaviti **pomno i savjesno**, a ako ne ispune ugovorne obveze, mogu odgovarati za nastalu štetu.

Scenarist, dramaturginja i skriptdoktor imaju pravo **ugovorom ograničiti broj prepravaka djela** koji producent može potraživati bez dodatne naknade i utvrditi razumni rok u kojem mogu isporučiti prepravke.

Scenaristica ima pravo na **informaciju o opsegu korištenja djelom**. Potrebno je jasno **utvrditi prava i honorare u slučaju prodaje** filmskog djela, ponovnog prikazivanja, prenošenja na drugu platformu, adaptacije ili korištenja u druge svrhe osim redovne reprodukcije djela.

Scenaristica ne smije dokumente producenta koji su joj dani na korištenje učiniti dostupnima trećoj osobi te se obvezuje na **čuvanje povjerljivih poslovnih informacija** vezanih za produkciju.

Skriptdoktor i dramaturginja imaju pravo, i preporučuje se, **ograničiti broj prepravaka i konzultacija** s redateljicom i/ili scenaristom autorskim ugovorom koji se potpisuje prije početka obavljanja posla. Broj prepravaka i konzultacija uvjetovani su filmskim rodom, sadržajem i načinom rada na pojedinom filmskom djelu te trebaju biti individualno utvrđeni u dogovoru s producentom i redateljicom. Za svaki daljnji posao koji izlazi iz okvira utvrđenih prvim ugovorom potpisuje se **aneks ugovora** u kojem se opet precizno utvrđuje novi posao.

Kada neovisni producent proizvodi sadržaj za HRT, scenaristica temeljem Koregulacijskog sporazuma između HRT-a i Udruge neovisnih televizijskih producenata, osim honorara za autorsko djelo, ostvaruje pravo i na raspodjelu iznosa temeljem licencijske naknade koja iznosi 7% od ukupnog budžeta. Tih 7% dijele svi koautori audiovizualnog djela. (Licencijska naknada detaljnije je objašnjena na str. 29).

PRAVA I OBVEZE PRODUCENTA

Producent je obvezan ugovorom **odrediti krajnji datum isplate honorara** scenaristice. Poželjno je isplatu honorara vršiti u međufazama, ovisno o razdoblju rada.

Poželjno je u ugovoru napisati na koje je vremensko razdoblje scenaristica angažirana na projektu. Ovo je posebno važno za osobe koje nisu članice Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika jer se prilikom dokazivanja staža taj podatak uzima u obzir.

Ako producentica **prekorači rok isplate**, autorica može od nje preko suda potraživati isplatu honorara zajedno sa zakonskom zateznom kamatom.

Producent je obvezan napraviti i sa scenaristom potpisati **autorski ugovor** u okviru kojeg su **utvrđeni uvjeti otkupa** autorskog prava, uključujući trajanje otkupa, sva potraživanja producentice od scenarista, načini akreditiranja scenarističkog rada te opseg upotrebe djela. Potraživanja producenta trebaju biti **u skladu s iznosom honorara**. Svako proširenje scenaristovih obveza prema producentici mora biti ponovo utvrđeno aneksom ugovora.

Ako se otkaže emitiranje naručene produkcije nakon potpisivanja ugovora, producent je dužan **isplatiti dio honorara** scenaristici sukladno opsegu posla koji je odradila na projektu.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

FILM

Budući da se honorari u filmskoj produkciji obično određuju **prema ukupnom budžetu filma**, preporučene cijene izražene su u **minimalnom iznosu** koji se preporučuje u prosječno financiranim produkcijama, kao i **u postotku u odnosu na ukupni budžet**, to jest, tamo gdje je primjenjivo, **u odnosu na drugi tip angažmana**. Pisanje scenoslijeda i koncepta **prethodi** natječaju za proizvodnju filma koji osigurava ukupan budžet, pa su prijedlozi minimalnih cijena zato izraženi samo u **konkretnim minimalnim iznosima**.

Predstavljeni iznosi reprezentativni su red veličine za pregovaranje s producentom kad je riječ o honorarima za pojedine poslove i **nisu obvezujući**, ali strukovna udruga preporučuje da se u svrhu **po-boljšanja položaja autora** honorari ne ugovaraju ispod navedenih cijena. One služe isključivo kao **preporuka** da bi autor bio **primje-reno plaćen** za svoj rad. Svi iznosi izraženi su u **neto** vrijednostima.

NAPOMENA

Rad na filmu za scenaristice kreće puno prije odobrenih financija za realizaciju i ovim dokumentom (postavljanjem cijene za rad na scenoslijedu i konceptu) predlažemo da bi producenti pri budžetiranju trebali u obzir uzimati i rad potreban za izradu prvih dokumenata koji će poslužiti za prijavu na natječaje za razvoj i proizvodnju te kao prvi korak prema realizaciji audiovizualnog sadržaja. Dakle, smatramo da svi scenaristički formati trebaju biti honorirani po principu: cijena razvoja + cijena scenarija.

IGRANI FILM	minimalni neto iznos
Dugometražni igrani (>70') scenoslijed i koncept	6 000 EUR
Dugometražni igrani (>70') scenarij	40 000 EUR ili 4 % ukupnog budžeta
Dugometražni igrani film (>70') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	300 EUR
Kratki igrani film (<30') scenoslijed, koncept i treatment	1 700 EUR
Kratki igrani (<30') scenarij	10 000 EUR ili 4 % ukupnog budžeta
Kratki igrani (<30') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	200 EUR

DOKUMENTARNI FILM	minimalni neto iznos
Dugometražni dokumentarni film (> 70') scenoslijed, koncept i treatment	4 500 EUR
Dugometražni dokumentarni film (> 70') scenarij	15 000 EUR ili 3 % ukupnog budžeta
Dugometražni dokumentarni film (> 70') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	300 EUR ili 25 % režijskog honorara
Kratki dokumentarni film (<30') scenoslijed, koncept i treatment	1 500 EUR
Kratki dokumentarni film (<30') scenarij	3 000 EUR ili 3 % ukupnog budžeta
Kratki dokumentarni film (<30') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	300 EUR

EKSPERIMENTALNI FILM	minimalni neto iznos
Eksperimentalni film scenoslijed, koncept i treatment	1 500 EUR
Eksperimentalni film scenarij	2 500 EUR ili 3 % ukupnog budžeta
Eksperimentalni film dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	200 EUR

ANIMIRANI FILM	minimalni neto iznos
Dugometražni animirani film (>70') koncept, scenoslijed i treatment	5 500 EUR
Dugometražni animirani film (>70') scenarij	20 000 EUR ili 3 % ukupnog budžeta
Dugometražni animirani film (>70') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	300 EUR
Kratki animirani film (<30') koncept, scenoslijed i treatment	1 700 EUR
Kratki animirani film (<30') scenarij	8 000 EUR ili 4 % ukupnog budžeta
Kratki animirani film (<30') dramaturška podrška ili skriptdoktoriranje (po terminu ili po čitanju)	200 EUR

PROMOTIVNI VIDEO, REKLAME	minimalni neto iznos
Reklama (1-2 min) scenarij	3 000 EUR
Promotivni video (<20 min) scenarij	4 000 EUR

MAKROPODRUČJA BORBE

FILM

Zagovaračke aktivnosti u ovom, kao i drugim područjima, trebalo bi usmjeriti prema zalaganju za veća sredstva koja se dodjeljuju za kulturu, odnosno za **veći udio proračuna za kulturu** u ukupnom državnom proračunu, koji **sad iznosi manje od 1%**. Stoga je borba za veće honorare u ovom kontekstu **neodvojiva** od borbe za veća izdvajanja za kulturu te **ravnopravnu raspodjelu** sredstava među institucijama i nezavisnim subjektima u kulturi.

Trebalo bi zagovarati da se i domaćim producerskim kućama odobri povrat poreza koji sad uživaju samo strane produkcije, a kojih je sve više, dok domaći autori i dalje snimaju po izrazito niskim cijenama rada. Zbog toga, trebalo bi zagovarati da se financije zarađene od dolazaka servis produkcija djelomično prelijevaju u domaću kinematografiju što, unatoč obećanjima, još uvijek nije ostvareno.

Osim zagovaračkih mehanizama, treba poticati sindikalizaciju koja nam omogućuje snažniju pravnu podršku i kolektivno pregovaranje. U studenom 2024. godine je pri Sindikatu odgoja obrazovanja, medija i kulture osnovana **Audiovizualna podružnica filmskih radnika i radnica** čije osnivanje je prvi korak u borbi za bolje radne uvjete i veće honorare.

MIKROPODRUČJA BORBE

FILM

Kad je riječ o igranom filmu, scenaristi su često ujedno i redatelji. Svakako bi trebalo raditi na **poticanju suradnje** između redateljica i scenaristkinja i dramaturginja radi proizvodnje kvalitetnijeg audiovizualnog sadržaja i **bolje distribucije sredstava**. Rad dramaturga i scenaristice pri proizvodnji svih filmskih rodova često je **potplaćen** i uključuje neutvrđen broj prepravaka scenarija ili scenoslijeda te konzultacija s redateljem. Scenaristice često ugovorom nemaju utvrđeno pravo na tantijeme od kinodistribucije filma ili prodaje filma televizijama, ali temeljem Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima određeno je da autorica ima pravo na primjerenu i razmjernu naknadu za korištenje njenog djela. Zakonom je također određeno da autorica ima pravo na izmjenu ugovora radi pravičnijeg udjela u zaradi naručitelja ako se izvorno ugovorena naknada pokaže nerazmjerno niska u usporedbi sa naknadnim prihodima

naručitelja ostvarenim iskorištavanjem djela. Tako npr. scenariistica filma može zahtijevati od producenta koji je ostvario zaradu od prikazivanja filma u kinu ili putem streaminga (Netflix, HBO MAX i sl.) da se ugovorena naknada izmijeni tako da scenariistica sudjeluje u zaradi producenta u određenom postotku.

Nedostatni budžet problem je kad je riječ o eksperimentalnom, animiranom i dokumentarnom filmu te nikako nije dostatan za dugogodišnji rad koji često uključuje mnogo izmjena te rada u postprodukciji, npr. dramaturgiju ili dramaturšku asistenciju u montaži.

2. TELE— VIZIJA

Scenaristica može **samostalno ili u suradnji** s drugim scenaristom/redateljem razviti koncept za televizijski sadržaj i ponuditi ga produkcijskim kućama ili ući u suradnju s produkcijskim kućama preko javnog natječaja ili izravnog poziva.

U **razvojnoj fazi** scenaristički se posao sastoji od stvaranja likova, određivanja radnje epizoda u obliku sinopsisa i/ili scenoslijeda te pripreme pilot-epizode. U dogovoru s produkcijskom kućom i/ili sukladno propozicijama natječaja, u razvojnoj fazi scenarist osmišljava i osnovne konceptualne i produkcijske okvire djela (broj epizoda, ciljana publika, produkcijske potrebe ili ograničenja scenarija itd.) koji su važni i za njegov kreativni rad. Producent ili urednica programa isporučuje scenaristici sve materijale i informacije relevantne za koncept televizijskog sadržaja i održava s njom redovitu komunikaciju od razvojne do produkcijske i post-produkcijske faze.

Produkcijska se faza u scenarističkom poslu odnosi na pripremu scenarija za snimanje, scenarističke intervencije tijekom snimanja, a u postprodukciji je moguća autorska i/ili dramaturška intervencija u montaži, rad na drugim scenarističkim materijalima poput *voice-overa* i usklađivanje scenarističke dokumentacije sa završnim proizvodom. Budući da produkcija na televiziji često zahtijeva kraće rokove za isporuku djela i višestruke prepravke, brojni televizijski formati angažiraju višestruke scenarističke timove.

Podjela scenarističkog posla prisutna je u većini televizijskih formata i standardizirana je na sljedeći način: **glavni scenarist(i)** (scenarist autor koncepta), **story-lineri** (tim za pisanje scenoslijeda i razvoj radnje) i **dijalogisti** (tim za pisanje dijaloga). U manjim produkcijama moguće je i da samo jedan scenarist ili tim scenarista preuzima rad na djelu od razvojne faze do završetka procesa, odnosno početka emitiranja. Osim kao vanjski suradnici televizijskih kuća, neki su scenaristi i zaposleni unutar televizijske kuće za pisanje i stvaranje televizijskih sadržaja.

Dogovor o angažiranju scenaristice treba **popratiti pismenim dokazom** (autorskim ugovorom) te jasno utvrditi uvjete suradnje. Scenarist se za rad angažira izravnim pozivom, pozivnim natječajem ili javnim natječajem.

AUTORSKO PRAVO

Prema trenutno važećem Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima televizijsko je djelo definirano kao audiovizualno djelo i autorska se prava utvrđuju sukladno odredbama Zakona za audiovizualna djela. Prema novom Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, **glavnim koautorom** audiovizualnog djela smatra se glavni redatelj, a **ostalim koautorima** smatraju se autorica scenarija, glavna snimateljica, glavni montažer slike i zvuka i skladatelj glazbe posebno skladane za korištenje u tom djelu, a kad je riječ o animiranom djelu i glavni animator.

Ugovorom o audiovizualnoj produkciji uređuju se odnosi između producenta i koautora audiovizualnog djela i autora doprinosa te međusobni odnosi autora djela. Ako je ugovorom prepušteno iznajmljivanje producentu (imovinsko pravo), autorica zadržava pravo na primjerenu i razmjernu naknadu za iznajmljivanje audiovizualnog djela, a iznos te naknade, prema Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, može se mijenjati u slučaju da je ugovoren neadekvatan iznos. Audiovizualni producent dužan je najmanje jednom godišnje dostaviti koautorima **izvješće o prihodu** ostvarenom svakim pojedinim načinom korištenja tim djelom.

Ako scenarist kao koautor odbije nastavak suradnje na stvaranju audiovizualnog djela ili zbog više sile ne može nastaviti suradnju, ne može se protiviti tome da se doprinos koji je već dao upotrijebi za dovršenje tog djela, ali ima autorska prava na već dani doprinos audiovizualnom djelu.

Ako audiovizualna producentica ne završi djelo u roku od pet godina od potpisivanja ugovora o audiovizualnoj produkciji djela ili ako ga ne distribuiru u roku od dvije godine od završetka, koautori mogu zahtijevati raskid ugovora ako nije dogovoren drugi rok. Ako audiovizualno djelo nije završeno ili distribuirano u zakonskom

roku, koautori djela, uključujući scenarista, zadržavaju pravo na **isplatu naknade**.

PRAVO NA NAKNADU ZA EMITIRANJE I REEMITIRANJE

Za svako **reemitirano** audiovizualno djelo nakladnici uplaćuju određeni postotak HDS ZAMP-u. Nakladnici su **televizije** (nacionalne, regionalne, lokalne), *streaming* servisi, **telekomi**, internetski **portali**, **kino-prikazivači**.

Za AV struku, temeljem licence dobivene od Zavoda za intelektualno vlasništvo, prikupljeni novac raspoređuje Društvo hrvatskih filmskih autora i producenata i to je jedina udruga koja raspodjeljuje prihode za **sve autore u AV sektoru, uključujući scenariste televizijskih djela**. Za ostvarivanje prava na isplatu naknade potrebno je dati punomoć DHFA-u.

PLAĆANJE

Preporučuje se da se honorar isplaćuje u **dvije ili više faza**, ovisno o dinamici rada. Poželjno je da se određena sredstva osiguraju scenaristu kao predujam dok se ostatatak honorara može isplatiti pri završetku posla. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje producenticu na pravodobnu isplatu, a primjereni rok ne bi trebao biti duži od dva tjedna od dogovorenog datuma isporuke završenog scenarističkog rada, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana.

PRAVA I OBVEZE SCENARISTA

Scenaristica ima pravo **potpisivati** svoje djelo i na druge se načine **identificirati kao autorica**. Autorsko pravo scenarista potrebno je **zaštiti ugovorom** te odgovarajuće **akreditirati** u dogovoru s autorom. Scenaristica ima pravo biti potpisana na najavnoj i odjavnoj špici TV djela, na svim najavama i promidžbenim te drugim materijalima koji ističu imena autorskog tima i vezani su za ugovorom utvrđen projekt.

Scenaristica **ne smije prenositi** autorsko pravo na treću osobu.

Scenarist se obvezuje **pridržavati rokova** isporuke kako je utvrđeno ugovorom.

Scenaristica se obvezuje posao obaviti **pomno i savjesno**. Za posljedice grubog nemara odgovara financijski do visine svojeg honorara, bez poreza.

Scenarist ima pravo **ugovorom ograničiti broj prepravaka djela** koji producent može potraživati bez dodatne naknade i utvrditi razumni rok u kojem te prepravke scenaristica može isporučiti. Potrebno je i utvrditi rok u kojem producent može tražiti prepravke scenarija.

Scenaristica ima pravo na **informaciju o opsegu upotrebe djela**. Potrebno je jasno **utvrditi prava i honorare** u slučaju prodaje TV djela, ponovnog prikazivanja, prenošenja na drugu platformu, adaptacije ili korištenja u druge svrhe osim redovne reprodukcije djela.

Scenarist ima pravo na **dodatnu naknadu od reemitiranja**, što treba biti precizirano u autorskom ugovoru.

Scenarist ne smije trećoj osobi učiniti dostupnim dokumente naručitelja koji su mu dani na korištenje te se obvezuje na **čuvanje povjerljivih poslovnih informacija** vezanih za produkciju.

Kada neovisni producent proizvodi sadržaj za HRT, scenaristica temeljem **Koregulacijskog sporazuma** između HRT-a i Udruge neovisnih televizijskih producenata, osim honorara za autorsko djelo, ostvaruje pravo i na **raspodjelu iznosa** temeljem licencijske naknade koja iznosi 7% od ukupnog budžeta. Tih 7% dijele svi koautori audiovizualnog djela. (Licencijska naknada detaljnije je objašnjena na str. 29).

PRAVA I OBVEZE PRODUCENTA

Producent je obavezan ugovorom **odrediti krajnji datum isplate honorara** scenarista. Poželjno je isplatu honorara vršiti u međufazama.

Poželjno je u ugovoru napisati na koje je vremensko razdoblje scenaristica angažirana na projektu. Ovo je posebno važno za osobe koje nisu članice Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika jer se prilikom dokazivanja staža taj podatak uzima u obzir.

Ako producent **prekorači datum isplate**, autorica može od njega preko suda potraživati isplatu honorara zajedno sa zakonskom zateznom kamatom.

Producent je obavezan napraviti i sa scenaristom potpisati **autorski ugovor** u okviru kojeg su **utvrđeni uvjeti otkupa** autorskog prava, uključujući trajanje otkupa, sva potraživanja producenta od scenaristice, načini akreditiranja njezina rada te opseg upotrebe djela. Potraživanja producentice trebaju biti **u skladu s iznosom honorara**. Svako proširenje scenaristovih obveza prema producentu mora biti ponovo utvrđeno ugovorom.

Ako se otkaže emitiranje naručene produkcije nakon potpisivanja ugovora, producent je dužan **isplatiti dio honorara** scenaristu sukladno opsegu posla koji je odradio na projektu.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

TELEVIZIJA

Predstavljeni iznosi reprezentativni su red veličine za pregovaranje s producentom kad je riječ o honorarima za pojedine poslove i **nisu obvezujući**, ali strukovna udruga preporučuje da se u svrhu **poboljšanja položaja autora** honorari ne ugovaraju ispod navedenih cijena. One služe isključivo kao **preporuka** da bi autor bio **primjereno plaćen** za svoj rad. Svi iznosi navedeni su u **neto** vrijednostima.

SERIJE	minimalni neto iznos
Igrana serija (do 60 min) koncept i razvoj	6 500 EUR
Igrana serija (do 60 min) scenarij (po epizodi)	4 700 EUR
Igrana serija (do 30 min) koncept i razvoj	5 500 EUR
Igrana serija (do 30 min) scenarij (po epizodi)	2 200 EUR
Igrana serija s više od 25 epizoda u sezoni (do 60 min) koncept i razvoj	5 000 EUR
Igrana serija s više od 25 epizoda u sezoni (do 60 min) scenarij (po epizodi)	1 500 EUR
Igrana serija s više od 25 epizoda u sezoni (do 60 min) scenoslijed (po epizodi)	1 000 EUR
Igrana serija s više od 25 epizoda u sezoni (do 60 min) dijalog (po epizodi)	700 EUR
Dokumentarni serijal (do 30 min) koncept i razvoj	3 000 EUR
Dokumentarni serijal (do 30 min) scenarij (po epizodi)	2 000 EUR

TV FILM	minimalni neto iznos
TV film (igrani, dugometražni) razvoj i scenarij	10 000 EUR
Scenarij dramatizacija/adaptacija	8 000 EUR
TV film (dokumentarni, dugometražni) razvoj i scenarij	7 000 EUR

FORMATI ZA DJECU	Produkcija dječjeg programa značajno je manje plaćena od rada na formatima za odraslu publiku. S obzirom na to da je rad na dječjim serijama i emisijama izrazito složen i zahtijeva posebna znanja poput upućenosti u dječju psihologiju i razvoj, kao strukovna udruga želimo poticati praksu većih honorara za dječje programe te plaćanje njihova koncepta i razvoja, što dosad nije bio slučaj. Smatramo da, kao i ostali televizijski formati, i kreativni dječji formati trebaju biti honorirani po principu: cijena razvoja + cijena scenarija.	NAPOMENA
		minimalni neto iznos
Kreativni dječji formati (do 10 minuta) koncept i razvoj		3 500 EUR
Kreativni dječji formati (do 10 minuta) scenarij (po epizodi)		400 EUR
Kreativni dječji formati (10–30 minuta) koncept i razvoj		4 000 EUR
Kreativni dječji formati (10–30 minuta) scenarij (po epizodi)		600 EUR
Kreativni dječji formati (više od 30 minuta) koncept i razvoj		5 000 EUR
Kreativni dječji formati (više od 30 minuta) scenarij (po epizodi)		800 EUR

ZABAVNI FORMATI	minimalni neto iznos
Glazbeno-scenski spektakl scenarij	3 000 EUR
Zabavne emisije scenarij (po epizodi)	1 500 EUR
Skriptdoktoriranje	10 % honorara za scenarij

MAKROPODRUČJA BORBE

TELEVIZIJA

Treba inzistirati na većim mogućnostima financiranja i broju **potpora za preprodukciju** televizijskog projekta i **razvijanje koncepta i scenarija** koji su ključni za jačanje TV produkcije, njezine kvalitete i proširivanje posla za scenariste. Sredstvima koja su usmjerena na pripremu projekta **izbjegao bi se i neplaćeni rad scenarista**, što je učestala praksa u pripremama materijala za produkcijske natječaje.

Treba jačati i platforme za *pitching* scenarija, **radioničke formate** koji su namijenjeni scenaristima za razvoj projekta te raditi na **odnosu i komunikaciji** između scenarista i produkcijskih kuća.

MIKROPODRUČJA BORBE

TELEVIZIJA

U scenarističkom radu na televiziji često se podrazumijevaju mnogobrojni prepravci scenarija i brzi rokovi isporuke koji ponekad iziskuju **rad u neodgovarajućim uvjetima i bez poštovanja radnog vremena**. U dogovoru s producentima trebalo bi inzistirati na uspostavljanju **primjerenih ugovorenih uvjeta rada** scenarista, uključujući produljivanje rokova isporuke da bi odgovarali realnoj satnici potrebnoj za izvršavanje određenog posla te **utvrđivanje maksimalnog broja verzija** scenarija koji se podrazumijeva u procesu rada. U slučaju potrebe za dodatnim prepravcima, scenaristicu bi trebalo dodatno platiti za njezin rad. Nadalje, ugovorom bi trebalo i razgraničiti razdoblje rada na određenom projektu da se ne bi zloupotrebljavala scenaristička obveza dostavljanja prepravaka. Ako je došlo do produkcijskih izmjena u projektu koji značajno utječu na njegovo trajanje i prvotno odobreni koncept i materijale, sa scenaristom treba dogovoriti naknadu za dodatni rad.

Nadalje, s obzirom na to da je rad na scenariju u okviru televizijskog programa često posao koji je organizirano raspodijeljen među više osoba i pojedini scenaristi sudjeluju u određenoj fazi pisanja scenarija, **neki su scenaristički poslovi zanemareni** u akreditiranju. Svaki doprinos scenariju trebao bi biti jasno obilježen i **akreditiran** u odjavnoj špici kao što su akreditirani svi ostali televizijski poslovi. Iako su televizijski honorari većinom uređeni, određeni TV formati u izrazito su nepovoljnom položaju naspram drugih aspekata TV produkcije, a istodobno zahtijevaju sličnu količinu znanja i rada.

Trebalo bi **pregovarati oko cijene rada** u pojedinim formatima gdje su predodređeni budžeti za produkciju i scenaristiku neodgovarajući za željeni proizvod.

Osim toga, određeni formati podrazumijevaju produkciju velikog broja epizoda i samim time i rad preko osam sati. Voljeli bismo stoga produkcijama skrenuti pozornost na radna i ljudska prava scenarista i televizijskih djelatnika i omogućavanje humanijih uvjeta rada.

HRT i Hrvatsko društvo nezavisnih producenata sklopili su 24. 3. 2022. **Koregulacijski sporazum** o postupku i pravilima nabave djela neovisnih proizvođača. **Neovisni proizvođači audiovizualnih djela** su producenti filmova, serija, TV emisija i sl.

HRT je kao javni medijski servis dužan poticati proizvodnju audiovizualnih djela neovisnih proizvođača. Koregulacijski sporazum je sklopljen radi nabave programa od neovisnih proizvođača audiovizualnih djela.

HRT i neovisni proizvođač čiju je ponudu HRT prihvatio na javnom pozivu sklapaju ugovor kojim se određuje ukupni budžet proizvodnje audiovizualnog djela. Ukupni budžet se sastoji od uloga HRT-a i uloga neovisnog proizvođača.

Koregulacijskim sporazumom definirana je **licencijska naknada**.

Licencijska naknada je naknada koju HRT plaća neovisnom proizvođaču za stjecanje primarnih licencijskih prava, a koja se **dijeli između neovisnog proizvođača i svih koautora djela**.

Koautori audiovizualnog djela određeni Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima su:

1. glavni redatelj koji je ujedno glavni koautor audiovizualnog djela,
2. autor scenarija,
3. glavni snimatelj,
4. glavni montažer slike i zvuka,
5. skladatelj glazbe posebno skladane za korištenje u audiovizualnom djelu,
6. glavni crtač ako je crtež odnosno animacija bitan element audiovizualnog djela,
7. druga fizička osoba koja dokaže da je njezino autorsko djelo bitan element audiovizualnog djela.

Licencijska naknada iznosi **najmanje 7 %** od uloga HRT-a u proizvodnju odnosno koprodukciju audiovizualnog djela. Licencijsku naknadu **HRT plaća neovisnom proizvođaču**.

Financiranjem proizvodnje audiovizualnog djela i plaćanjem licencijske naknade HRT stječe isključivo pravo prijenosa audiovizualnog djela elektroničkom komunikacijskom mrežom na teritoriju RH u razdoblju od 7 godina.

Ugovor sklopljen s koautorom neovisni proizvođač je dužan prikazati HRT-u.

Koregulacijskim sporazumom određeno je:

- da se neovisni proizvođač obvezuje u ugovorima sklopljenim s koautorima posebno iskazati iznos licencijske naknade,
- da će se način raspodjele licencijske naknade između neovisnog proizvođača i svih koautora dogovarati izravnim pregovorima neovisnih proizvođača i koautora, do trenutka postizanja cjelovitog međucehovskog sporazuma o načelima raspodjele licencijske naknade.

Sporazum između SPID-a i udruga koje predstavljaju ostale koautore audiovizualnih djela o načelima raspodjele licencijske naknade nije sklopljen.

Praksa je producenata da scenaristima **nude ugovore u kojima se scenaristi odriču licencijske naknade** ili ugovaraju licencijsku naknadu sa scenaristom koji **nema uvida** u podatke o ukupnoj visini licencijske naknade koju HRT plaća producentu.

U fazi pregovora o iznosu naknade za izradu i iskorištavanje scenarija producent je **dužan scenaristu dati na uvid podatke o iznosu licencijske naknade** koju mu plaća HRT za stjecanje prava iskorištavanja audiovizualnog djela. Samo uvidom u ove podatke scenarist može donijeti informiranu odluku i pregovarati s producentom o visini licencijske naknade.

Producent koji odbije dati navedene podatke postupa suprotno načelu savjesnosti i poštenja u vođenju pregovora sa scenaristom (čl. 4. i čl. 251. Zakona o obveznim odnosima) i obvezama na transparentno postupanje i ugovaranje primjerene autorske naknade (čl. 67. i čl. 69. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima). Potpisivanjem ugovora kojim se odriče licencijske naknade ili ugovara licencijsku naknadu o kojoj nije vodio transparentne pregovore scenarist se dovodi u **nepovoljan položaj**. Jedini način da se ispravi ugovorena naknada ili odricanje od naknade je da scenarist podnese tužbu sudu protiv producenta i vodi parnični postupak, što je povezano s troškovima i neizvjesnim ishodom suđenja.

Scenarist koji sklopi ugovor s producentom, a da se nije informirao o visini licencijske naknade ili se odrekao licencijske naknade **stavlja i ostale koautore u nepovoljan položaj** jer se tako stvara praksa koja, jednom kad je ustaljena, može eventualno biti ispravljena samo putem sudskog postupka svakog od koautora s producentom.

Stoga pozivamo scenariste da u pregovorima s producentima **ostvare svoja prava zajamčena zakonom i koregulacijskim sporazumom!**

3. RADIO

PROCES RADA RADIODRAMSKOG PISCA I AUTORICE ADAPTACIJE

RADIO

Hrvatska radiotelevizija trenutno je jedina produkcijska kuća u Hrvatskoj koja producira originalne radiodramske formate. Urednici dramskog programa na radiju najčešće prate domaću kazališnu i izvedbenu scenu te pozivaju dramske pisce na suradnju: na pisanje originalnih radiodrama, postavljanje postojećih drama u radiofonijskoj varijanti ili kao autorice adaptacije nedramskih djela za radiofonijsku izvedbu.

Rad na **scenariju za dokumentarnu radiodramu** podrazumijeva pronalazak teme, istraživanje i kontekstualiziranje, odlazak na teren, biranje sugovornika ili/i drugih zvučnih slika, odabir metodologije rada, transkribiranje snimljenog dokumentarnog materijala, montiranje i preslagivanje strukture narativnog dijela, te pisanje *off* uvoda ili završetka, odnosno komentara.

Rad na **originalnoj radiodrami** podrazumijeva istraživanje, stvaranje i pisanje materijala, razrade dramskih likova i sukoba koji će biti zanimljivi u radijskoj formi, te određen broj prepravaka, konzultacije s redateljem i producenticom, a ponekad i rad s glumcima.

Rad na **dramatizaciji proznog teksta i adaptaciji dramskog testa** podrazumijeva mnogobrojno čitanje teksta koji se dramatizira ili adaptira za radioformat, istraživanje konteksta u kojem djelo nastaje, rezanje i prilagodbu teksta te odluke o onome što se u tekstu zadržava i fokusira kako bi se što bolje prilagodio i došao do izražaja kod radiofonijske forme, pisanje dijaloga i monologa koji nisu upisani u primarne literarne forme, konzultacije s redateljicom i producentom te broj prepravaka prethodno utvrđen ugovorom.

Rad na **malim i srednjim formama** zahtijeva dramaturšku vještinu da bi se u maleni format uvrstile važne informacije i/ili elementi bitni za radiofonijsku formu, a da se zadrži cjelovitost i postigne zaokruženost, te izbjegne osjećaj nedovršenosti ili najave za nešto šire. Podrazumijeva dulje istraživanje teme, vještinu, posvećenost i veći broj prepravaka da bi se postigla vrijednost malih formi.

UVJETI SURADNJE S RADIODRAMSKIM PISCEM I AUTORICOM ADAPTACIJE

RADIO

Dogovor o angažiranju spisatelja ili autorice adaptacije treba **po-pratiti pismenim dokazom** (autorskim ugovorom) te jasno utvrditi uvjete suradnje.

Spisateljica ili autorica adaptacije za rad se angažira izravnim pozivom, pozivnim natječajem ili javnim natječajem.

AUTORSKO PRAVO

Prema trenutno važećem Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima autorsko djelo je definirano kao **originalna intelektualna tvorevina** iz književnog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu. Autorska djela su, među ostalim, **jezična djela** (pisana djela, govorna djela, računalni programi).

Autorsko pravo daje autoru ili nositelju prava, drugim riječima vlasniku tog djela, mogućnost da kontrolira njegovu upotrebu.

Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima definiran je i Ugovor o izvođenju autorskog djela kojim autor daje korisniku odobrenje za javno recitiranje autorskog djela ili javnu izvedbu glazbenog djela na način i pod uvjetima određenima ugovorom, a korisnik se za stečeno pravo obvezuje platiti naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno.

Odredbe o ugovoru o izvođenju primjenjuju se i na **radiodifuzijsko emitiranje i reemitiranje, javno priopćavanje** radiodifuzijskog emitiranja, javno **prenošenje i stavljanje na raspolaganje javnosti** nescenskih književnih i glazbenih djela.

Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima utvrđen je i Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi kojim se autor obvezuje stvoriti određeno autorsko djelo i primjerak tog djela predati naručitelju, a naručitelj se obvezuje autoru za to isplatiti ugovorenu naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno. Ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi određuju se i obilježja, sastavnice te rokovi predaje naručenog djela. Ako ovim Zakonom

ili ugovorom nije drukčije određeno, autorsko pravo na naručeno djelo zadržava autor bez ograničenja.

Trenutnim Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima određeno je i da odobrenje za javno recitiranje, odnosno za javnu izvedbu glazbenog djela prestaje ako se korisnik ne koristi autorskim djelom na način i pod uvjetima predviđenima odobrenjem.

Ako radiodramska autorica odbije nastavak suradnje na stvaranju djela ili zbog više sile ne može nastaviti suradnju, ne može se protiviti da se doprinos koji je već dala upotrijebi za dovršenje tog djela, ali ima autorska prava na već dani doprinos radiofonijskom djelu. Ako radiofonijsko djelo nije završeno ili distribuirano u zakonskom roku, koautori djela, uključujući radiodramsku autoricu, zadržavaju pravo na **isplatu naknade**.

PRAVO NA NAKNADU OD REEMITIRANJA

Svi autori emitiranih **radiodrama** ili **tekstova čitanih na radiju**, kao i autorice **objavljenih književnih djela** imaju pravo sudjelovanja u kolektivnom ostvarivanju autorskih prava. Važno je znati da se radiodrame tretiraju kao **javno čitanje**, a proza kao **javna posudba**. Licenca za javno čitanje dodijeljena je Hrvatskom društvu skladatelja, a za javnu posudbu Društvu hrvatskih književnika. Pravo na isplatu naknade ostvaruje se davanjem punomoći tim udrugama za zastupanje.

PLAĆANJE

Honorar se isplaćuje **u međufazama ili po završetku posla**, prema dogovoru s producentom. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje naručitelja na pravodobnu isplatu, ne kasniji od dva tjedna od dogovorenog datuma isporuke završenog rada, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana. Ugovor treba sadržavati **broj prepravaka** koji je autorica djela dužna isporučiti pri stvaranju radiofonijskog sadržaja. Svi eventualni naknadni prepravci trebaju se utvrditi **aneksom ugovora**.

PRAVA RADIODRAMSKIH AUTORA

Autorica radiodramskog sadržaja ima pravo **potpisivati** svoje djelo i na druge se načine **identificirati kao autorica**. Autorsko pravo autora potrebno je **zaštititi ugovorom te odgovarajuće akreditirati**. Autorica ima pravo biti navedena na najavnoj i odjavnoj špici radiodjela, svim najavama i promidžbenim te drugim materijalima koji ističu imena autorskog tima i vezani su za ugovorom utvrđen projekt.

Autorsko pravo autora **ne smije se prenositi** na treću osobu.

Autorica ima pravo **ugovorom ograničiti broj prepravaka djela** koji producent može potraživati bez dodatne naknade i utvrditi razumni rok u kojem te prepravke može isporučiti.

PRAVA I OBVEZE PRODUCENTA

Producent je ugovorom obavezan **odrediti krajnji datum isplate honorara** autorice i spisatelja radiodramskog sadržaja. Ako je proces rada na tekstu dulji od mjesec dana, poželjno je precizirati koliko traje angažman na projektu, a isplatu honorara vršiti u **međufazama**. Ako producent prekorači datum isplate, spisateljica može pokrenuti tužbu i/ili pozvati se na ugovorom utvrđene novčane penale koji se obračunavaju prema dogovorenoj stopi. Ako se ne radi o otkupu teksta, bilo naručenog ili po pozivu, treba odgovarajuće zaštititi prava autorice teksta.

Producent je obavezan napraviti i s radiodramskom autoricom potpisati autorski ugovor u okviru kojeg su **utvrđeni uvjeti otkupa** autorskog prava, uključujući trajanje otkupa, sva potraživanja producenta od spisatelja, načini akreditiranja spisatelja, te opseg upotrebe djela.

Potraživanja producenta trebaju biti **u skladu s iznosom honorara**. Svako proširenje spisateljičinih obveza prema producentu mora biti ponovo utvrđeno ugovorom ili aneksom ugovora.

Ako se emitiranje naručene produkcije nakon potpisivanja ugovora otkaže, producent je dužan **isplatiti dio honorara** autorici sukladno opsegu posla koji je odradila na projektu.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

RADIO

Budući da HRT jedini producira radiodramske forme prema fiksnom internom cjeniku, preporučeni su honorari navedeni u **minimalnim konkretnim iznosima**, a ovise o procijenjenom opsegu posla i eventualno broju prepravaka koje urednica traži od spisatelja.

Predstavljeni iznosi reprezentativni su red veličine za pregovaranje s producentom kad je riječ o honorarima za pojedine poslove i **nisu obvezujući**, ali strukovna udruga preporučuje da se u svrhu **poboljšanja položaja autora** honorari ne ugovaraju ispod navedenih cijena. One služe isključivo kao **preporuka** da bi autor bio **primjereno plaćen** za svoj rad. Svi iznosi navedeni su u **neto** vrijednostima.

Scenarij – dokumentarna radiodrama	1 600 EUR
Originalna radiodrama	2 500 EUR
Originalna drama za djecu	2 500 EUR
Dramatizacija proznog teksta	2 000 EUR
Adaptacija dramskog teksta	1 600 EUR
Srednje forme (10–30 min)	1 200 EUR
Male forme (do 10 min)	800 EUR
Dramaturška suradnja (praćenje snimanja radio forme i konzultacije, po terminu)	500 EUR

Svjesni smo toga da Hrvatski radio ima puno niže honorare za prethodno navedene kategorije. To su preporučeni iznosi koji su određeni po količini vremena, vještina i znanja koje treba uložiti u proizvodnju sadržaja, ali i toga da su pisci i scenaristkinje uglavnom prekarni radnici. Zalažemo se za povećanje budžeta za proizvodnju dramskog programa i povećanje honorara radnicima i radnicima. Želimo istupiti prema HRT-u i pregovarati o povećanju cijena u njihovu internom cjeniku.

NAPOMENA

MAKROPODRUČJA BORBE	RADIO
Budući da Dramski program Hrvatskog radija trenutno jedini u zemlji producira radiodramske forme, potrebno je konzultirati njegov cjenik (koji je fiksno utvrđen), inzistirati na njegovoj vidljivosti i transparentnosti te raditi na pregovorima o cijenama honorara koji su trenutno preniski.	
MIKROPODRUČJA BORBE Potrebno je inzistirati na utvrđivanju razdoblja rada, odnosno broju prepravaka teksta koje je autorica dužna ispostaviti naručitelju jer se rad na radiju za niske honorare zna protegnuti i na nekoliko mjeseci. Trebalo bi inzistirati na unaprijed utvrđenim rokovima, bržoj komunikaciji i poštovanju uvjeta rada scenarista. Novčano bi trebalo više vrednovati male i srednje forme jer zahtijevaju vještinu i veći broj prepravaka. Forma dokumentarne radiodrame podrazumijeva pronalazak teme, istraživanje i kontekstualizaciju, odlazak na teren, biranje sugovornika ili/i drugih zvučnih slika, odabir metodologije rada, transkribiranje i slaganje forme. Stoga, osim autorskog honorara autorima moraju biti plaćeni putni troškovi i dnevnice jer se radi o terenskom radu.	RADIO 38

4.

IZVED—

BENE

UMJET—

NOSTI

Dramskog pisca na suradnju poziva kazalište (producent, dramaturg ili ravnatelj kazališta), organizacija nezavisne kulture ili redatelj. Dramski pisac može kazalištu ustupiti svoje već gotovo autorsko djelo ili dogovoriti pisanje teksta po narudžbi. Kad je riječ o pisanju po narudžbi, dramski pisac mora imati dovoljno vremena za istraživanje, pisanje i doradu teksta prije nego ga ustupi ostatku autorskog tima za inscenaciju.

Dramaturginja najčešće u kazališni proces ulazi na poziv redatelja ili koreografinje, a ponekad i na izravan poziv kazališta (producenta ili ravnatelja). Dramaturginja može biti angažirana na autorskom projektu kao suautorica izvedbenog djela, dramaturginja postojećeg dramskog teksta koji se postavlja na scenu, autorica adaptacije ili dramaturginja plesne predstave. Podrazumijeva se prisutnost dramaturginje na probama i dostupnost ostatku autorskog tima u onoj količini za koju se usuglase da je potrebno.

Kad je riječ o **autorskim predstavama** u kojima se izvedbeni materijal, uključujući i tekst, generira na probama u suradnji s ostatkom autorskog tima i glumcima (primjerice, metodom improvizacije i autorskim glumačkim radom), zadaća je dramaturginje pratiti i bilježiti sve faze procesa, raditi teorijsku i konceptualnu pripremu, predlagati metodologije i smjer u kojem proces može ići te s redateljicom donositi odluke o tom kako će materijal biti strukturiran i konceptualiziran, odnosno postavljen u prostor izvedbe.

Dramaturginja **gotovog dramskog teksta** radi na interpretaciji teksta na probama, a u dogovoru s redateljicom doprinosi slično kao u autorskim predstavama: razrađivanjem teorijske pozadine, metodologije i koncepta, istraživanjem društveno-povijesnog konteksta u kojem je tekst nastao te ostalih izvantekstualnih informacija koje mogu biti od koristi za kolektivni autorski proces.

Dramaturginja angažirana za posao **adaptacije teksta** prilagođava tekstove koji su nastali za neizvedbene svrhe izvođenju na sceni. To su najčešće romani i pripovijetke, a mogu biti i druga djela poput filmskih scenarija, eseja, dnevnika i slično. Posao adaptacije ne mora, ali može biti vezan za probe, odnosno može, na zahtjev kazališta ili redateljice, biti gotov prije prve probe u kazalištu, ili se može nastaviti razrađivati i na probama.

Dramaturginja **plesne predstave** s koreografinjom razrađuje koncept i metodologiju rada. Dramaturginja u ovom slučaju radi teorijsku i konceptualnu pripremu, istražuje temu, predlaže metode rada te s koreografom donosi odluke o tom kako će materijal biti strukturiran i konceptualiziran, odnosno postavljen u prostor izvedbe.

UVJETI SURADNJE S DRAMSKOM SPISATELJICOM I DRAMATURGOM

IZVEDBENE
UMJETNOSTI

Dogovor o angažiranju dramskog pisca ili dramaturginje treba **popratiti pismenim dokazom** (autorskim ugovorom) te jasno utvrditi uvjete suradnje. S obzirom na različite vrste suradnje dramaturginje u kazalištu, producentica, koreografinja ili redatelj mogu tražiti da se utvrdi nazočnost dramaturginje na probama, što se treba **formalizirati ugovorom**.

Dramaturginja se za rad angažira izravnim pozivom, pozivnim natječajem ili javnim natječajem.

AUTORSKO PRAVO

Prema trenutno važećem Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima, a prema stavcima koji se odnose na područje izvedbenih umjetnosti, autorsko djelo definirano je kao originalna intelektualna tvorevina iz književnog, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost i namjenu. Autorskim djelima u području izvedbe smatraju se **jezična djela** (pisana i govorna djela), **dramska i dramsko-glazbena djela** te **koreografska i pantomimska djela**.

Autorica u području izvedbe ima isključivo **pravo priopćavanja autorskog djela javnosti**, a to obuhvaća: pravo javnog **izvođenja** (recitiranje i čitanje uživo), pravo javnog **prikazivanja** scenskih djela (isključivo pravo priopćavanja javnosti dramskog, dramsko-glazbenog, koreografskog ili pantomimskog djela njegovim scenskim prikazivanjem uživo), pravo javnog **prenošenja** (pravo da se autorsko djelo priopći javnosti koja se nalazi izvan prostora izvedbe preko zvučnika, ekrana ili drugih tehničkih uređaja), pravo

stavljanja na raspolaganje javnosti (isključivo pravo da se autorsko djelo priopći javnosti bežično ili žičano, na način koji pripadnicima javnosti omogućava pristup djelu s mjesta i u vrijeme koje sami odaberu) te pravo **prerade autorskog djela** (isključivo pravo na prevođenje, prilagođavanje i druge preinake autorskog djela).

Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima utvrđen je i Ugovor o stvaranju autorskog djela po narudžbi kojim se autor obvezuje stvoriti određeno autorsko djelo i primjerak tog djela predati naručitelju, a naručitelj se obvezuje autoru za to isplatiti ugovorenu naknadu ako ugovorom nije drukčije određeno. Ugovorom o stvaranju autorskog djela po narudžbi određuju se i obilježja, sastavnice te rokovi predaje naručenog djela, kao i način iskorištavanja djela. Ako ovim Zakonom ili ugovorom nije drukčije određeno, autorsko pravo na naručeno djelo zadržava autor bez ograničenja.

Korisnik autorskog djela dužan je autorici **omogućiti pristup** izvođenju autorskog djela, ostvariti tehničke uvjete izvođenja koji osiguravaju poštovanje autorskih moralnih prava te autoru ili njegovu zastupniku dostavljati popis izvedenih autorskih djela i izvještavati ga o prihodima ostvarenima izvođenjem njegova autorskog djela, osim ako ugovorom nije drukčije određeno.

TANTIJEME

Da bi se ostvarilo pravo na tantijeme, potrebno je pri predaji autorskog prava naručitelju **jasno utvrditi razdoblje** na koje se autorska prava ustupaju naručitelju. Preporuka je da se **prava ne ustupaju na razdoblje dulje od tri godine**. Ako se predstava nastala po autorskom tekstu izvodi i nakon isteka dogovorenog roka, autorici pripadaju **tantijemi u iznosu 8 – 12 % bruto iznosa od prodanih ulaznica**. Nadalje, moguće je ugovorom utvrditi i fiksnu naknadu koja po isteku autorskih prava pripada autorici. Preporuka je da ugovor sadržava obje opcije da bi se osiguralo da autorici nakon dogovorenog roka pripadnu tantijemi.

U slučaju obnove predstave, potrebno je napraviti **aneks ugovora** kojim se ponovo isplaćuje naknada autoru teksta. Ako se za obnovu angažira dramaturginja koja je radila na originalnoj predstavi, isto je tako potrebno izraditi aneks i honorirati njezin **rad obnove**.

Kad je riječ o **prodaji predstave** na lokaciji različitoj od one na kojoj se održala premijera, dogovara se fiksni iznos koji pripada autorici

teksta ili adaptacije, a on ovisi o vrsti kazališta koje otkupljuje predstavu (preporuka: 100 – 500 € po izvedbi).

PLAĆANJE

Honorar se isplaćuje u međufazama ili po završetku posla, prema dogovoru s producentom. Budući da rad na izvedbenom projektu podrazumijeva višemjesečne pripreme koji počinju i prije prve probe, poželjno je isplatu vršiti u trima fazama: jednu prije prve probe, jednu tijekom proba i jednu nakon premijere. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje producenta na pravodobnu isplatu, a primjereni rok ne bi trebao biti duži od dva tjedna od dogovorenog datuma isporuke završenog spisateljskog ili dramaturškog rada, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana.

PRAVA I OBVEZE DRAMATURGINJE, DRAMSKOG PISCA I AUTORA ADAPTACIJE

Dramski pisac, dramaturginja i autor adaptacije imaju pravo **biti potpisani** kao autor adaptacije, dramskog teksta ili dramaturgije izvedbe, ovisno o tipu posla preciziranom u ugovoru, na svim javnim materijalima te u promidžbenim materijalima koji navode autorski tim izvedbenog djela.

Dramski pisac, dramaturginja i autor adaptacije **ne smiju prenositi** autorsko pravo na treću osobu.

Dramski pisac, dramaturginja i autor adaptacije obvezuju se savjesno **pridržavati dogovorenih rokova** za izvršenje autorskog djela.

Dramski pisac, dramaturginja i autor adaptacije moraju posao obaviti **pomno i savjesno**.

Ako se ne radi o otkupu teksta, bilo naručenog ili po pozivu, treba odgovarajuće **zaštititi prava autorice teksta**. Potrebno je **jasno utvrditi prava i honorare pri adaptaciji, obnovi, ponovnom postavljanju ili gostovanju** predstava na kojima je radila dramaturginja izvedbe. To podrazumijeva i jasno utvrđivanje prava i honorara pri drukčijem izvođenju djela, poput snimanja predstave za TV, *streaming* i drugo. Za svaki daljnji posao koji izlazi iz okvira utvrđenih prvim ugovorom potpisuje se **aneks ugovora** u kojem se opet precizno utvrđuje novi posao koji je ugovoren.

Autorica ima pravo na dodatnu naknadu od **tantijema**, što treba biti precizirano u autorskom ugovoru.

PRAVA I OBVEZE PRODUCENTA

Producent mora u ugovoru precizno **odrediti krajnji datum isplate honorara**. Poželjno je isplatu honorara vršiti u **međufazama**.

Ako producent **prekorači datum roka isplate**, autorica može od njega preko suda potraživati isplatu honorara zajedno sa zakonskom zateznom kamatom.

Producent je dužan napraviti **autorski ugovor** i potpisati ga s autoricom **prije početka** proba. U ugovoru je potrebno precizirati kolika se **prisutnost** očekuje na probama, što treba biti u srazmjeru s iznosom honorara. Poželjno je u ugovoru napisati na koje je vremensko razdoblje scenaristica angažirana na projektu. Ovo je posebno važno za osobe koje nisu članice Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika jer se prilikom dokazivanja staža taj podatak uzima u obzir. Ako se rad na projektu produljuje, potrebno je izraditi aneks ugovora kojim se utvrđuje **plaćanje dodatnog radnog vremena**.

Ako institucija koja naručuje projekt otkaže realizaciju nakon potpisanog ugovora, dužna je **platiti dio honorara** autorici koja je bila angažirana za projekt.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

IZVEDBENE
UMJETNOSTI

Budući da se izvedbene umjetnosti produciraju u **institucionalnim** (narodnim i gradskim) kazalištima, kao i na **izvaninstitucionalnoj sceni**, u preporukama minimalnih iznosa uzimali su se u obzir različiti konteksti i načini njihova financiranja. Za rad u narodnim i gradskim kazalištima, u kojima je financiranje stabilno, preporuke su iznesene kao minimalni konkretni iznosi i u postotku u odnosu na honorar najbližeg suradnika (redatelja, tj. koreografinje), dok su za izvaninstitucionalnu scenu, na kojoj budžeti znatno variraju, preporuke iznesene kao minimalni konkretni iznosi i u postotku u odnosu na ukupni budžet projekta. Minimalni iznosi određuju se prema okolnostima i uvjetima rada koji variraju u pojedinom tipu posla, poput vremenskog opterećenja, zahtjevnosti posla i drugog. Iznesene preporuke odnose se na prosječno vrijeme procesa rada na predstavi u trajanju 2 mjeseca pripreme i 2 mjeseca proba.

Predstavljeni iznosi reprezentativni su red veličine za pregovaranje s producentom kad je riječ o honorarima za pojedine poslove i **nisu obvezujući**, ali strukovna udruga preporučuje da se u svrhu **poboljšanja položaja autora** honorari ne ugovaraju ispod navedenih cijena. One služe isključivo kao **preporuka** da bi autor bio **primjerno plaćen** za svoj rad. Svi iznosi navedeni su u **neto** vrijednostima.

KAZALIŠTE ZA ODRASLE	minimalni neto iznos
Narodna kazališta originalni tekst	10 000 EUR ili iznos jednak redateljskom honoraru
Narodna kazališta adaptacija proznog ili drugog djela za izvedbu	6 000 EUR ili 60 % redateljskog honorara
Narodna kazališta dramaturgija izvedbe	7 500 EUR ili 75 % redateljskog honorara
Gradska kazališta originalni tekst	9 000 EUR ili iznos jednak redateljskom honoraru
Gradska kazališta adaptacija proznog ili drugog djela za izvedbu	5 000 EUR ili 60 % redateljskog honorara
Gradska kazališta dramaturgija izvedbe	6 500 EUR ili 70 % redateljskog honorara
Nezavisna scena originalni tekst	6 000 EUR ili 15 % ukupnog budžeta
Nezavisna scena adaptacija proznog ili drugog djela za izvedbu	3 000 EUR ili 10–15 % ukupnog budžeta
Nezavisna scena dramaturgija izvedbe	3 500 EUR ili 10–15 % ukupnog budžeta
PLES	minimalni neto iznos
Institucionalno kazalište dramaturgija izvedbe	7 000 EUR ili 70 % koreografskog honorara
Nezavisna scena dramaturgija izvedbe	5 000 EUR ili 10–15 % ukupnog budžeta

KAZALIŠTE ZA DJECU I MLADE		minimalni neto iznos
Institucionalno kazalište originalni tekst		7 000 EUR ili iznos jednak redateljskom honoraru
Institucionalno kazalište adaptacija proznog ili drugog djela za izvedbu		3 500 EUR ili 60 % redateljskog honorara
Institucionalno kazalište dramaturgija izvedbe		4 000 EUR ili 70 % redateljskog honorara
Nezavisna scena originalni tekst		4 000 EUR ili 15 % ukupnog budžeta
Nezavisna scena adaptacija proznog ili drugog djela za izvedbu		3 000 EUR ili 10-15 % ukupnog budžeta
Nezavisna scena dramaturgija izvedbe		3 000 EUR ili 10-15 % ukupnog budžeta
	Podjelom rada u kazalištu na kazalište za odrasle i kazalište za djecu i mlade i različitim honorarima u jednom i drugom području ne želimo implicirati da je kazalište za djecu i mlade manje vrijedno, no nažalost je u praksi situacija takva da su honorari u tom području uistinu manji, stoga smo preporuke ipak odlučile iznijeti na taj način.	NAPOMENA
OSTALO		minimalni neto iznos
Scenarij ili dramaturgija priredbi i javnih događanja		5 000 EUR (ovisno o vrsti događanja)

Rad dramaturga u institucionalnim kazalištima prilično **varira u definiciji**, a honorari su **izrazito nestandardizirani**. Iako mnoga kazališta imaju prosječni iznos prema kojem se ravnaju pri ugovaranju honorara, taj iznos uglavnom je **izrazito nizak** s obzirom na količinu i vrijeme rada te autorski doprinos dramaturga. Stoga, da bi se moglo pregovarati o većim honorarima za dramaturški rad, potrebno se najprije zalagati za **povećanje koeficijenata** kojima se određuje plaća dramaturga u gradskim i državnim kazališnim institucijama da bi se i angažman dramaturga kao vanjskih suradnika mogao više honorirati.

Nadalje, važno je apelirati na Ministarstvo kulture i medija te lokalne samouprave da omoguće otvaranje **novih radnih mjesta dramaturga** u nacionalnim i gradskim kazalištima s obzirom na to da je taj broj u kazališnim institucijama trenutno izuzetno malen, a u nekim kazalištima u kojima sistematizacija predviđa radno mjesto dramaturga, ono ipak nije popunjeno.

Na nezavisnoj sceni problem potplaćenosti posljedica je **drukčijeg strukturnog problema**. Naime, budžeti za izvaninstitucionalnu kulturu smanjuju se iz godine u godinu, pa honorari dramaturginja u tom kontekstu ovise o ukupnim budžetima koji se alociraju pojedinom projektu. Zagovaračke aktivnosti u ovom području trebalo bi usmjeriti prema zalaganju za veća sredstva koja se dodjeljuju za izvaninstitucionalnu kulturu, odnosno za **veći udio proračuna za kulturu u ukupnom državnom proračunu, koji sad iznosi manje od 1%**. Stoga je borba za veće honorare u ovom kontekstu neodvojiva od borbe za veća izdvajanja za kulturu te **ravnopravnu raspodjelu** sredstava među institucijama i nezavisnim subjektima u kulturi.

Trebalo bi sustavno raditi na **povećanju vidljivosti rada** dramaturga i dramskih pisaca u domaćoj kazališnoj produkciji. Kazališta bi trebala osigurati da redatelji i koreografi imaju priliku pozvati dramaturge kao svoje najbliže suradnike u svaki proces.

Osim toga, dužnost je kazališta da **promiču domaće dramsko pismo** i osiguravaju **repertoarnu zastupljenost** u jednakoj mjeri kao što je uživaju klasični naslovi. Osim toga, poželjno je da kazališta, po uzoru na postojeće, ali malobrojne prakse, osiguraju i druge oblike vidljivosti hrvatskom dramskom pismu, poput izvedbenih čitanja i radioničkog rada mladih autora s iskusnijim kolegama piscima, redateljicama i glumicama. I u ovom slučaju pokazuje se da bi postojanje većeg broja radnih mjesta dramaturga u kazališnim institucijama doprinijelo većoj kvaliteti procesa rada na razvoju dramskog teksta.

Osobito je važno inzistirati na **tantijemima** za reprizne izvedbe tekstova, pogotovo kad je riječ o predstavama za djecu i mlade s obzirom na to da te predstave u pravilu doživljavaju velik broj repriza.

5. VIDEO— IGRE

PROCES SURADNJE S NARATIVNIM DIZAJNEROM

VIDEOIGRE

Narativnog dizajnera / scenarista videoigre angažira osoba specijalizirana za proizvodnju videoigara. Narativna dizajnerica održava redovit kontakt s ostatkom tima, posebice dizajnerom igre (*game designer*), koji piscu komunicira potrebe i zaduženja, a može biti zadužen za sve razine kreativnog doprinosa u području stvaranja priče: pisanje dijaloga, pisanje razgranatog dijaloga, smišljanje zakonitosti i likova svijeta u kojem se igra odvija, pisanje glavne linije i sporednih narativnih linija igre, pisanje opisa likova, predmeta, lokacija i uputa igračima, pisanje različitih mogućih rješenja igre, pisanje nenarativnih materijala.

Nadalje, narativni dizajneri/scenaristi mogu biti zaduženi za **proizvodnju online sadržaja** vezanih za igru (blogovi i vijesti na digitalnim kanalima i društvenim mrežama igre) i pisanje stripova, novela, pjesama i svih tekstualnih materijala koji se pojavljuju u videoigri ili kao prošireni sadržaj videoigre na drugim distribucijskim kanalima (animirani filmovi, priče i drugi kreativni formati koji su vezani za svijet igre, a postavljaju se na drugim digitalnim kanalima).

UVJETI SURADNJE S NARATIVNIM DIZAJNEROM

VIDEOIGRE

Dogovor o angažiranju scenarista treba **popratiti pismenim dokazom** (autorskim ugovorom) te jasno utvrditi uvjete suradnje. Scenarist se za rad angažira izravnim pozivom, pozivnim natječajem ili javnim natječajem.

AUTORSKO PRAVO

Definicija videoigre ne postoji u Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima kao što **ne postoji** niti na razini Europske unije. Videoigra je kompleksno djelo jer se sastoji od brojnih elemenata: računalni program (kod), vizuala (dizajn likova, pozadine i sl.), glazbe, scenarija (priče) itd.

Ovi elementi svaki za sebe čine autorsko djelo, što znači da je videoigra **skup autorskih djela** koji zajedno čine jedinstvenu cjelinu — videoigru. Videoigre su svrstane u audiovizualna djela prema Zakonu o audiovizualnim djelatnostima. To znači da se videoigre smatraju audiovizualnim djelima za potrebe tog zakona odnosno promicanja razvoja audiovizualnih djelatnosti, dakle i financiranje razvoja videoigara.

Prema tome, scenaristica ili autorica priče koja je sastavni dio videoigre uživa **istu autorskopravnu zaštitu** kao npr. spisateljica knjige, scenaristica ili autorica dramskog teksta.

Bitno je napomenuti da se u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima smatra da je poslodavac stekao isključiva autorska imovinska prava iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu, u sadržaju i opsegu koji je potreban za ostvarenje djelatnosti koju obavlja, bez prostornog i vremenskog ograničenja, ako ugovorom ili drugim aktom drugačije nije određeno.

PLAĆANJE

Honorar se isplaćuje u **mjesečnim intervalima**, prema dogovoru s naručiteljem posla. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje naručitelja na pravodobnu isplatu, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana.

PRAVA I OBVEZE NARATIVNE DIZAJNERICE

Narativni dizajner ima pravo biti **akreditiran** za rad na videoigri na bilo kojem tipu materijala koji imenuje članove razvojnog tima. Narativna dizajnerica obvezana je stvarati djela koja su **u skladu s potraživanjima** producenta i odgovaraju medijskim i tehničkim zahtjevima proizvodnje videoigara.

Narativni dizajner obvezuje se **surađivati** s ostalim članovima razvojnog tima videoigre i stvarati sadržaj koji konceptualno i tehnički odgovara potrebama razvoja.

Narativni dizajner obvezuje se **poštovati rokove isporuke** koji su utvrđeni u dogovoru s drugim članovima tima i poslodavcem.

Narativna dizajnerica dužna je **savjesno** obavljati svoj posao, a ako ne ispuni ugovorne obveze, može odgovarati za nastalu štetu.

Narativni dizajner obvezuje se **čuvati poslovne tajne** i ne dijeliti dokumente i materijale vezane za razvoj videoigre s trećom stranom.

Narativna dizajnerica mora biti obaviještena o **opsegu korištenja djelom**, uključujući podatke o distribuciji i prodaji videoigre.

PRAVA I OBVEZE PRODUCENTA

Producent je dužan s narativnom dizajnericom **potpisati ugovor o radu ili autorski ugovor** kojim se utvrđuje njezina plaća ili honorar, **rokovi isplate te opseg i tip posla** za koji je angažirana. U slučaju proširenja opsega dužnosti i posla koji narativni dizajner obavlja na radnom mjestu i/ili pri razvoju pojedine videoigre, producentica je dužna **revidirati plaću** ili honorar sukladno proširenju dizajnerskih obveza.

Producent je dužan isplaćivati plaću ili honorar prema **dogovorenom roku isplate**, a u suprotnom se od njega može potraživati isplata preko suda zajedno sa zakonskim zateznim kamatama. Neisplata plaće može predstavljati kazneno djelo.

Poželjno je da producentica s narativnim dizajnerom **utvrdi scenarijsko autorsko pravo** i na koje ga materijale dizajner može polagati te na koji će način scenarijski doprinos igri biti akreditiran.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

VIDEOIGRE

S obzirom na specifičan tip rada na videoigrama koji obično podrazumijeva **duže razdoblje rada**, uobičajeno je da se osoba zadužena za narativne dijelove igre za vrijeme trajanja razvoja igre zapošljava u studiju na stalno ili na određeno. Sukladno praksi u industriji videoigara, predloženi honorar odnosi se na **mjesečna neto** primanja narativnog dizajnera, odnosno scenarista igre.

MJESEČNA PLAĆA	minimalni neto iznos
juniorski položaj	1 500 EUR
seniorski položaj	2 000 EUR

Navedena mjesečna plaća odnosi se na **obavljanje posla narativnog dizajnera videoigre**. Ako je osoba zadužena i za druge dijelove u razvoju igre poput marketinške kampanje i pisanja promidžbenih materijala, objava na društvenim mrežama, bloga, sadržaja za web stranicu i slično, bavi se i organizacijom produkcije ili je zadužena i za dizajn igre, mjesečna primanja trebaju rasti u skladu s proširivanjem opsega posla i odgovornosti. Senioritet dizajnerice treba biti i primjereno plaćen i usklađen s honorarima ostalih seniorskih položaja u dizajnerskom timu, odnosno sukladan s honorarom glavnog programera. Kad je riječ o juniorskom položaju, i njezina bi se mjesečna primanja trebala uskladiti s primanjima na drugim juniorskim položajima.

Novim zakonima u kojima su videoigre svrstane u područje audiovizualne djelatnosti napravljeni su određeni pomaci po pitanju vidljivosti industrije videoigara i pravnih okvira koji omogućuju i **pristup natjecajima za javno financiranje**. Hrvatski audiovizualni centar raspisuje posebne natječaje koji se odnose na stimulaciju razvoja i proizvodnje videoigara čime je konačno otvorena mogućnost dobivanja **bespovratnih sredstava** za razvoj industrije. Osim Hrvatskog audiovizualnog centra, proizvođači videoigara imaju i mogućnost javnog financiranja putem javnih poziva Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske za kulturnu i kreativnu industriju.

Pristup javnim modelima financiranja dugoročno može **pozitivno djelovati** na proširivanje industrije i stimuliranje novih i mladih proizvođača koji osiguravanjem sredstava ne moraju nužno ulagati osobni kapital za stvaranje videoigre te raspolažu stabilnijim financijama koje omogućuju transparentniju i pravedniju kompenzaciju cijelog tima. Pored toga, proširuju se mogućnosti umjetničkog eksperimentiranja i **inzistiranja na kulturnoj vrijednosti videoigre** kad ona ne zavisi isključivo od svog komercijalnog uspjeha. Kao sljedeći korak u intenzivnijem poticanju industrije nužna su i povećanja sredstava koja se ulažu u razvoj i proizvodnju igara budući da je trenutno dostupan fond ograničen i **ne odgovara realnim troškovima** izrade kompleksnog proizvoda kao što je videoigra.

Također, u svrhu daljnjeg razvijanja umjetničkog i kulturnog potencijala industrije valjalo bi promišljati o premrežavanjima i interdisciplinarnim suradnjama s drugim sektorima iz kulture čime bi se radilo i **na značaju videoigara kao kulturnog dobra** te bi se time omogućilo i više proizvodnje koja nije isključivo komercijalno orijentirana. Budući da se industrija videoigara u Hrvatskoj razvila bez bilo kakve vrste institucionalne podrške, trenutno postoji i poimanje kvalificiranog kadra za rad na videoigramama, ali i stručnog kadra koji bi podučavao nove generacije proizvođača igara. Rad na edukaciji različitih djelatnika u industriji koji je započet, ali ne i ustanovljen do kraja, također je ključan za budućnost i daljnji smjer razvijanja industrije te bi od samih početaka trebao uključivati i **edukaciju o pravednim praksama** u radnom okruženju.

Materijali koje narativna dizajnerica isporučuje u procesu rada na videoigri uglavnom su automatski pripisani poslodavcu te ona **ne polaže nikakva prava na njih**. Trebalo bi **potaknuti dijalog** između producenata videoigara i samih narativnih dizajnera oko navedenih materijala koji su proizvod njihova rada, a nisu dio završnog proizvoda (videoigre). Potrebno je vidjeti na koji se način mogu urediti autorska prava dizajnera/scenarista i kako se narativni dizajner može koristiti svojim materijalima dalje u samoprezentaciji ili kreativnom radu (a da se pritom ne povređuje uspostavljen poslovni odnos).

Osim toga, trebalo bi raditi na **akreditiranju članova** dizajnerskog tima, uključujući i narativnog dizajnera, pri čemu savjetujemo poslodavcima da se vode napucima iz pravilnika *International Game Development Association** o akreditiranju u igrama. Prema spomenutom međunarodnom pravilniku svaki član tima koji je uložio 30 radnih dana ili je zaslužan za 5 % razvoja igre zaslužuje određeni tip akreditiranja koji se potom određuje prema ulozi u razvoju i postotku kreativnog udjela u videoigri.

Treba inzistirati i na **poboljšanju radnih uvjeta** za djelatnike u industriji videoigara, uključujući i uvjete za narativne dizajnere. Zbog posebnosti produkcije videoigara, koja je izrazito kompleksna zbog različitih segmenata njezina razvoja (programiranje, vizualni dizajn, audiodizajn, dizajn igre, narativ i dr.) narativni dizajneri su često, s ostalim članovima tima, izloženi nemogućim rokovima i razdobljima intenzivnog rada radi dostizanja spomenutih rokova. Želimo potaknuti poslodavce da **osiguraju bolje uvjete za rad** te da, u slučaju potrebe za prekovremenim radom dizajneri budu za to i primjereno plaćeni. Nadalje, naglašavamo i da potpisivanje nepovoljnih ugovora o radu koji idu na štetu radnika ne bi trebala biti praksa ni u jednoj kreativnoj industriji te tako ni u industriji igara. Zalažemo se za to da se narativni dizajneri, kao i drugi članovi dizajnerskog tima, tretiraju dostojanstveno te da se u radnom odnosu i postupcima zapošljavanja poštuju osnovna ljudska i radna prava.

* Dokument dostupan na poveznici: https://s3-us-east-2.amazonaws.com/igda-website/wp-content/uploads/2014/08/21170013/IGDA_Game_Crediting_Guide_Draft_9-2-EN-2014.pdf

Predlažemo da se i za videoigre **uvede isplaćivanje tantijema, odnosno postotka zarade od prodaje igre** koji bi bio utvrđen ugovorom, što bi značajno doprinijelo poboljšanju statusa dizajnera u poslovnom odnosu. Podržavamo intenziviranje dijaloga o tome koja su prava narativnog dizajnera, a tako i drugih članova dizajnerskog tima, u *gaming* studiju ili tvrtki te kako se radni odnosi mogu poboljšati na obostrano zadovoljstvo i za zdravi rast industrije.

Ako igra dobije mogućnost ekranizacije ili prijenosa u drugi medij (strip, TV, film), poslodavac je dužan **uključiti narativnog dizajnera u pregovore** oko preuzimanja i adaptiranja pojedinih likova, scena ili čitavog djela te, kao i u drugim scenarističkim i spisateljskim granama, poštovati njegovo autorsko pravo i pravo na naknadu.

Posebno ističemo da se, ako se u izvršavanju obveza **iz radnog odnosa stvaraju autorska djela**, ugovorom o radu određuje, među ostalim, to stječe li poslodavac pravo na iskorištavanje autorskog djela te, ako ga stječe, **opseg i trajanje prava** iskorištavanja autorskog djela. Ako Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima, ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos nije određeno drukčije, autorsko pravo na autorskom djelu **zadržava autor bez ograničenja**.

6. OSTALO

(edukacija,
stručne suradnje,
audiodeskripcija)

Scenaristice, dramaturzi i spisateljice izvedbenih djela svojim iskustvom i znanjima kompetentni su obavljati i poslove edukacije u svojem području, selektirati, kurirati i žirirati festivale i nagrade, uređivati stručne publikacije te obavljati rad audiodeskripcije.

Edukativno-pedagoški rad odvija se u kulturnim centrima, filmskim klubovima, dramskim učilištima te na poziv različitih organizacija u kulturi. Edukacija je najčešće kontinuirana i prati tijek školske godine ili se održava kumulativno u obliku jednokratnih radionica ili po blokovima.

Selekcija, kuriranje i žiriranje nagrada i festivala uglavnom se dogovaraju na poziv organizatora tih manifestacija. **Selekcija** festivala provodi se pomnim praćenjem recentne filmske i izvedbene produkcije i odabirom te prezentacijom u okviru festivala, s obzirom na njihov programski i žanrovski fokus. **Kuriranje** festivala podrazumijeva rad sličan selektorskom, ali iziskuje i osmišljavanje kustoskog koncepta festivala, odabir relevantne teme kojom se odabrani radovi smještaju u lokalni društveno-politički i umjetnički kontekst, izradu popratnih materijala (stručnih tekstova, publikacija i slično) i osmišljavanje diskurzivnih popratnih programa. **Žiriranje** podrazumijeva gledanje i čitanje radova koji se natječu, njihovu stručnu evaluaciju i argumentirano donošenje odluke u roku koji određuje organizator natječaja, to jest festivala.

Uređivanje stručnih publikacija (časopisi, zbirke tekstova, monografije i sl.) podrazumijeva smišljanje koncepta i teme publikacije, selekciju ili naručivanje tekstova s obzirom na temu, savjetodavni rad tijekom nastanka tekstova i kontekstualizaciju svih doprinosa s obzirom na koncept publikacije, a dogovara se na poziv ili se može pokrenuti samoinicijativno, a u tom slučaju urednik najčešće aplicira za sredstva preko javnih natječaja za potrebe u kulturi.

Audiodeskripcija je rad prilagodbe audiovizualnih, izvedbenih i drugih kulturnih i umjetničkih sadržaja za slijepe i slabovidne osobe. Iz udžbenika *Audiodeskripcija: standardi izrade i primjene**: "Audiodeskripciju možemo definirati kao oblik prenošenja (prevođenja) slike u zvuk, tj. opisivanje neverbalnih scena koje se ne mogu same predočiti iz zvučnog zapisa umjetničkog djela ili medijskog proizvoda (film i serija, kazališna predstava, muzeji i galerije...). Ukratko, ona omogućava usmeni opis relevantnih (vizualnih) komponenata umjetničkog djela ili medijskog proizvoda

* Antonio Pavlović: *Audiodeskripcija: standardi izrade i primjene*, Zagreb: Hrvatski savez slijepih, 2021.

tako da slijepi i slabovidni gledatelji mogu u potpunosti shvatiti njegov oblik i sadržaj.” Rad audiodeskripcije stoga podrazumijeva izradu tekstualnog predloška koji se potom čita tijekom izvedbe ili snima i montira u audiovizualni sadržaj. Budući da taj rad zahtijeva specifična znanja, osobe koje izrađuju audiodeskripciju prolaze dodatnu edukaciju sa slijepim i slabovidnim osobama.

PLAĆANJE

Honorar se isplaćuje **u međufazama ili po završetku posla**, prema dogovoru s naručiteljem. Ugovor treba sadržavati **krajnji rok isplate** koji obvezuje naručitelja na pravodobnu isplatu, a primjereni rok ne bi trebao biti duži od dva tjedna od dogovorenog datuma isporuke završenog pedagoškog i uredničkog, odnosno rada žiriranja, selektiranja, kuriranja i audiodeskripcije, osim ako ugovorom nije drukčije utvrđeno dogovorom obiju strana.

PRAVA I OBVEZE IZVRŠITELJA

U ugovor treba uključiti stavku o **pripremi materijala** za pedagoški rad te pripreme (prije provedbe radionice).

Ako se proces odvija **više mjeseci**, uplatu honorara potrebno je vršiti u fazama.

Izvršiteljica ima pravo biti **navedena u funkciji** koju je izvršavala za pedagoške poslove te poslove mentoriranja, žiriranja i uređivanja stručnih publikacija na svim mjestima na kojima se javnost obavještava o tijeku i realizaciji tih poslova.

Izvršiteljica se obvezuje savjesno **pridržavati dogovorenih rokova** za izvršenje autorskog djela.

Izvršitelj **ne smije** dokumente naručitelja koji su mu dani na korištenje učiniti dostupnim trećoj strani.

Izvršitelj mora posao obaviti **pomno i savjesno**, a ako ne ispuni ugovorne obveze, može odgovarati za nastalu štetu.

PRAVA I OBVEZE NARUČITELJA

Naručitelj mora u ugovoru precizno **odrediti krajnji datum isplate honorara**. Poželjno je isplatu honorara vršiti u međufazama.

Naručitelj je dužan napraviti **autorski ugovor i potpisati ga s izvršiteljicom prije početka radnog procesa**. Ako institucija odnosno organizacija koja naručuje posao otkaže realizaciju nakon potpisanog ugovora, dužna je **platiti dio honorara** izvršiteljici koja je bila angažirana za posao.

Naručitelj je dužan **jasno utvrditi** kakva su **očekivanja** od završnog proizvoda kad je riječ o pedagoškom radu.

Naručitelj je dužan **jasno utvrditi rokove za prepravke** kad je riječ o pisanju ili uređivanju stručnih tekstova te odrediti maksimalni broj prepravaka koji može tražiti od izvršitelja posla.

PRIJEDLOG ZA ODREĐIVANJE IZNOSA HONORARA PO TIPU DJELA

OSTALO

Budući da pozivi za ove vrste angažmana dolaze od vrlo različitih tipova naručitelja (institucije, produkcijske kuće, umjetničke organizacije na izvaninstitucionalnoj sceni, privatne inicijative i dr.), za ove poslove preporučeni su samo minimalni konkretni neto iznosi.

Predstavljeni iznosi reprezentativni su red veličine za pregovaranje s producentom kad je riječ o honorarima za pojedine poslove i **nisu obvezujući**, ali strukovna udruga preporučuje da se u svrhu **poboljšanja položaja autora** honorari ne ugovaraju ispod navedenih cijena. One služe isključivo kao **preporuka** da bi autor bio **primjereno plaćen** za svoj rad. Svi iznosi navedeni su u **neto** vrijednostima.

Kad je riječ o **festivalima i natječajima**, preporučeno je pregovarati o iznosima s obzirom na količinu radova koji se selektiraju i kuriraju odnosno žiriraju te na odgovornost koja se tim radom preuzima, a ovdje navedeni iznosi odnose se na festivale srednjeg opsega (približno deset izvedbi ili dugometražnih filmova).

EDUKACIJA	minimalni neto iznos
Redovite tjedne radionice [po dvosatnom terminu]	60 EUR
Višednevne radionice [po danu]	200 EUR
FESTIVALI (FILMSKI I IZVEDBENIH UMJETNOSTI) – kuriranje, selekcija i žiriranje	minimalni neto iznos
Festivali (kuriranje i selekcija)	3 500 EUR
Festivali (žiriranje)	2 000 EUR
Natječaji za dramske tekstove i filmske scenarije	50 EUR po tekstu /scenariju

UREDNIČKI RAD	minimalni neto iznos
Stručni časopis – jedan broj	1 500 EUR
Stručna knjiga	2 500 EUR
Zbirka stručnih radova	2 500 EUR
Zbirka dramskih tekstova	1 500 EUR

STRUČNE SURADNJE	minimalni neto iznos
Pisanje stručnog teksta [po kartici]	50 EUR
Stručno predavanje	300 EUR
Sudjelovanje na okruglim stolovima, tribinama, u podcastima	200 EUR
Dramaturške konzultacije (po terminu)	100 EUR

AUDIODESKRIPCIIJA	minimalni neto iznos
Audiodeskripcija [po izvedbi/filmu u prosječnom trajanju sat i pol]	200 EUR
Audiodeskripcija [po satu rada]	40 EUR

KAZALIŠTE, ADRESA, MB, OIB, (nastavno: **Kazalište**),
s jedne strane, zastupa ravnatelj/ica _____

i

AUTOR, ADRESA, ČLAN STRUKOVNA UDRUGA, JMBG, OIB,
ŽIRO RAČUN, (nastavno: **Autor**), s druge strane,

zaključili su / sklopili su sljedeći

UGOVOR O AUTORSKOM DJELU

ČLANAK (predmet ugovora)

Ovim ugovorom utvrđuju se međusobni odnosi, prava i obveze ugovornih strana glede upotrebe Autorova originalnog dramskog teksta / dramatizacije **NASLOV**, nastavno: DJELO, a sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima.

ČLANAK (isporuka Djela kod narudžbe i datum premijere)

Autor je obvezan **Kazalištu** predati konačni tekst Djela iz članka 1. ovog ugovora najkasnije do (datum), a prema kojem će **Kazalište** producirati predstavu najkasnije do kraja (datum).

ČLANAK (prijenos prava)

Autor na **Kazalište** prenosi pravo korištenja Djelom iz članka 1. ovog ugovora bez ograničenja u (broju izvedaba) / za (broj izvedaba) u vremenu od (broj godina) računajući od dana zaključivanja

ovog ugovora / vremenski neograničeno, i to u smislu prava uprizorenja i svakodobnog javnog izvođenja u obliku kazališne predstave, na pozornici ili izvan pozornice kazališta, na gostovanjima, kazališnim i sličnim festivalima i drugim manifestacijama, a sve teritorijalno neograničeno, do skidanja Djela s repertoara, odnosno dok se Djelo prikazuje u kontinuitetu, bez prekida u prikazivanju tijekom kazališnih sezona i dok se izvodi u istoj režijskoj postavi.

Stavak

(prijenos prava praizvedaba)

Kazalište je suglasno da **Autor** može nakon što **Kazalište** izvede praizvedbu, svoje Djelo iz članka 1. ovog ugovora ustupati drugim korisnicima.

Autor zadržava neograničeno pravo ustupanja svojeg Djela iz članka 1. ovog Ugovora korisnicima izvan Republike Hrvatske.

Alt. stavak

(prijenos prava premijera)

Kazalište je suglasno da **Autor** može pravo korištenja Djelom iz članka 1. ovog Ugovora istodobno ustupiti i drugim korisnicima.

Stavak

(završne odredbe prijenosa prava)

Autor jamči **Kazalištu** da je isključivi vlasnik svih autorskih prava koje je ovim Ugovorom prenio na **Kazalište**, da ni jedno od tih prava nije prenio na treće osobe te se obvezuje da će na sebe preuzeti sve moguće zahtjeve trećih osoba koje bi ta prava osporavala **Kazalištu**.

Po isteku trajanja prava iz ovog ugovora te u slučaju potrebe za daljnjim produženjem prijenosa prava iz stavka 1. ovog članka, ugovorne strane zaključit će aneks ovom Ugovoru kojim će regulirati međusobne odnose.

ČLANAK

(zaštita Djela)

Kazalište se obvezuje da će poštovati cjelovitost Djela i naslova Djela iz članka 1. ovog Ugovora, a **Autor** zadržava pravo da odobri odnosno ne odobri eventualne izmjene Djela.

Kazalište se obvezuje poštovati sva autorska, moralna i ostala prava **Autora** zajamčena Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima.

ČLANAK **(honorar)**

Kazalište se obvezuje **Autoru** za prijenos prava utvrđenih ovim Ugovorom isplatiti autorski honorar u iznosu od (broj kn) (slovima: (broj slovima kuna)) neto na žiro račun **Autora** br. (IBAN) otvoren kod (ime banke).

Kazalište se obvezuje isplatu autorskog honorara iz stavka 1. ovog članka izvršiti u dvije rate:

prvu, u iznosu od (broj kn) (slovima: (broj slovima kuna)) neto, po potpisu ovog ugovora, a najkasnije do (datum)
drugu, u iznosu od (broj kn) (slovima: (broj slovima kuna)) neto, po isporuci Djela, a najkasnije do (datum).

U slučaju kašnjenja isplate honorara obračunat će se zatezne kamate u skladu s važećim propisima.

Kazalište je obveznik obračuna i isplate pripadajućeg iznosa poreza i prireza.

Autor je član (Strukovna udruga), a **Kazalište** će pri isplati koristiti poreznu olakšicu.

ČLANAK **(tantijemi)**

Stavak **(tantijemi, postotak i fiksni iznos)**

Kazalište se obvezuje da će **Autoru** po izvedbi mjesečno isplaćivati na ime tantijema (broj) % bruto od ukupnog bruto prihoda svake odigrane izvedbe Djela u svojem sjedištu.

Kazalište se obvezuje da će **Autoru** isplaćivati (broj kn) (slovima: (broj slovima kuna)) bruto po izvedbi Djela na gostovanju, odnosno izvan svojeg sjedišta.

Kazalište se obvezuje tantijeme doznačivati do 15. u tekućem mjesecu za izvedbe iz prethodnog mjeseca na žiro račun **Autora**, s time da će se doznačiti neto iznos uz uplatu pripadajućeg poreza i prireza ako ga ima, o čemu će **Autoru** dostaviti i mjesečnu pismenu potvrdu.

Alt. stavak

(tantijemi, fiksni iznos za sve izvedbe)

Kazalište se obvezuje da će **Autoru** po izvedbi mjesečno isplaćivati na ime tantijema (broj kn) (slovima: (broj slovima kuna)) bruto po svakoj odigranoj izvedbi Djela, a što će se doznačivati do 15. u tekućem mjesecu za izvedbe iz prethodnog mjeseca na žiro račun **Autora**, s time da će se doznačiti neto iznos uz uplatu pripadajućeg poreza i prireza ako ga ima, o čemu će **Autoru** dostaviti i mjesečnu pismenu potvrdu.

Stavak

(početak isplate tantijema)

Tantijemi će se **Autoru** isplaćivati od (broj izvedbe), odnosno po isteku od (broj mjeseci) od datuma premijerne izvedbe Djela, a najkasnije od (datum).

ČLANAK

(obračun tantijema i izvješća)

Za potrebe obračuna autorske naknade iz prethodnog članka **Kazalište** se obvezuje da će **Autoru** dostavljati, u pisanom obliku, mjesečna izvješća o svim održanim predstavama i bruto prihodima od prikazivanja Djela (pojedinačna prodaja ulaznica, pretplata, otkup predstave i tsl.) po datumima i mjestu izvedaba, najkasnije do 15. u sljedećem mjesecu.

Kazalište se obvezuje i da će **Autoru** slati redovita, mjesečna izvješća i u mjesecima kad nije bilo izvedaba Djela te da će **Autoru** omogućiti uvid u poslovne knjige i dokumentaciju radi kontrole podataka koji su osnova za obračun autorske naknade iz ovog ugovora.

U slučaju gostovanja izvještaj iz stavka 1. ovog članka, osim navedenih podataka, mora sadržavati i podatke o sjedištu organizatora gostovanja, kapacitetu dvorane (broju sjedaćih mjesta) i cijeni

ulaznica, a ako **Kazalište** Djelo prikazuje na otvorenom prostoru (ljetne pozornice i sl.), podatke o posjećenosti – broju gledatelja i cijeni ulaznice.

ČLANAK **(smještaj)**

Kazalište se obvezuje **Autoru** omogućiti hotelski smještaj do (broj dana).

Trošak hotelskog smještaja u mjesto snosi **Kazalište**, a isti podrazumijeva noćenje i doručak, dok trošak ostalih usluga koje nisu izričito ugovorene snosi Autor.

ČLANAK **(ulaznice i materijali)**

Kazalište se obvezuje osigurati **Autoru** do (broj) besplatnih ulaznica za praizvedbu Djela.

Kazalište se isto tako obvezuje dostaviti **Autoru** primjerke svih promidžbenih materijala vezanih za premijernu izvedbu Djela (plakat, programska knjižica itsl.), najkasnije u roku od (broj dana) prije datuma premijerne izvedbe Djela.

ČLANAK **(obaveze Autora)**

Autor je poslove iz članka 2. ovog Ugovora obavezan obaviti na najvišoj umjetničkoj i profesionalnoj razini i dosljedno poštovati pravila te umjetničke i poslovne kriterije struke.

ČLANAK **(neisporuka Djela i zaštita Kazališta)**

Ako **Autor** ne isporuči **Kazalištu** Djelo u dogovorenom roku, **Autor** je obavezan vratiti **Kazalištu** iznos koji mu je dotad uplaćen u cijelosti.

Ako **Autor** ne izradi Djelo s ugovorenim svojstvima i u ugovorenom roku, **Kazalište** ima pravo raskinuti ugovor.

ČLANAK (zaštita imena Djela i Autora)

Kazalište je obvezno pri svakodobnom izvođenju i oglašavanju predstave, a napose na plakatima, programima i svim drugim pratećim publikacijama predstave te u svim promidžbenim materijalima i objavama za medije, na odgovarajući način istaknuti puno ime **Autora** i naslov Djela te raditi na Autorovoj daljnjoj umjetničkoj afirmaciji.

ČLANAK (promocija Djela)

Autor se obvezuje sudjelovati na tiskovnoj konferenciji za najavu premijerne izvedbe Djela.

Autor dopušta **Kazalištu** da dijelove Djela upotrebljava u promidžbene svrhe u maksimalnom opsegu od 5 % ukupnog teksta Djela.

ČLANAK (neizvođenje Djela, zaštita Autora i pravo na naknadu)

Ako **Kazalište** iz bilo kojega razloga odustane od izvođenja predmetnog Djela, **Autor** neovisno o tomu zadržava dotad isplaćeni honorar.

Kazalište, neovisno o prvotnoj odluci, može odlučiti izvesti Djelo sve dok u pogledu istog ima prava, ali najduže u roku od (broj godina) od dana potpisa ovog ugovora.

ČLANAK
(prekid Ugovora)

Protekom bilo koje od okolnosti navedenih ovim Ugovorom, Ugovor se smatra raskinutim te **Autor** ima pravo zaključiti ugovor u pogledu Djela s bilo kojim drugim korisnicima.

ČLANAK
(prijenos u drugi medij)

U slučaju prenošenja predmetne predstave u drugi medij (radio, film, TV i sl.) ugovorne strane zaključit će poseban ugovor kojim će regulirati međusobne odnose.

ČLANAK
(tajna i šteta)

Ugovorne strane su suglasne da je ovaj ugovor poslovna tajna i to primaju na znanje.

Ugovorna strana koja svojom krivnjom ne izvršava preuzete obveze i time drugoj ugovornoj strani nanese štetu obvezna ju je naknaditi u iznosu stvarno nastale štete.

ČLANAK
(zakon)

Na prava i obveze ugovornih strana koja nisu posebno uređena ovim ugovorom smisleno se primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuju autorsko pravo i srodna prava.

ČLANAK
(sporovi i sud)

Sve moguće sporove ugovorne strane rješavat će sporazumno, a ako to nije moguće, za rješavanje istih nadležan je sud u (mjesto), sukladno stvarnoj nadležnosti.

ČLANAK
(primjerci i stupanje na snagu)

Ovaj ugovor sastavljen je u (broj) istovjetna primjerka, jedan za **Autora**, a (broj) za **Kazalište**.

Stranke izjavljuju da su pročitale i razumjele ovaj ugovor te ga u znak suglasnosti vlastoručno potpisuju, čime je ovaj ugovor sklopljen.

U (mjesto, datum)

Ur. br.:_____

AUTOR:

KAZALIŠTE:

IME I PREZIME

IME I PREZIME

(potpis)

(potpis i pečat)

UREDNIKA I VODITELJICA ISTRAŽIVANJA

Nina Gojić

ISTRAŽIVANJE, OBRADA PODATAKA, PISANJE NARATIVNOG DIJELA DOKUMENTA

Karla Crnčević (film i video),

Nina Gojić (izvedbene umjetnosti i ostalo),

Lucija Klarić (televizija i videoigre)

ŠAVJET, KOREKCIJE

Zinka Kiseljak, Jelena Kovačić, Ivana Vuković, Jasna Jasna Žmak

PRAVNI ŠAVJET I KOREKCIJE

Zrinka Bojanić, Sven Skračić

LEKTURA

Nikolina Janković

DIZAJN I PRIJELOM

Lana Grahek

ZAHVALE

Aleksandar Gavrilović i Gamechuck, Tena Gojić, Agata Juniku, Sanja Kovačević te članice i članovi SPID-a i druge kolegice i kolege koji su sudjelovali na javnoj raspravi o Priručniku.

U izradi ovog Priručnika upotrijebljeni su sljedeći izvori:

- Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima
- Zakon o audiovizualnim djelatnostima
- Smjernice za izračun honorara Hrvatskog dizajnerskog društva
- interna SPID-ova anketa provedena među članstvom
- komentari s javne rasprave

Prva verzija dokumenta objavljena je 28/9/2021.

Druga je verzija dokumenta revidirana s obzirom na novi Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima i objavljena je 25/7/2022.

Treća je verzija dokumenta revidirana preračunavanjem vrijednosti iz kuna u eure, uz minimalne korekcije cifri, i objavljena je 31/12/2022.

Ova je verzija revidirana s obzirom na inflaciju i objavljena je 19/9/2025.